ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

РОМЕО
ВЕ
ҖУЛЬЕТТА

ВИЛЬЯМ
ШЕКСПИР

РОМЕО
ве
ҖУЛЬЕТТА

«ТҮРКМЕНИСТАН»
АШГАБАТ 1982

ОЙНА ГАТНАШЯНЛАР

Эскал, Веронаның князы.
Граф Парис, яш йигит, князың гарындашы.
Монтекки } бири-бирине душман ики өйүң яшулулары.
Капулетти } бири-бирине душман ики өйүң яшулулары.
Капулеттиниң дайысы.
Ромео, Монтеккиниң оглы.
Меркуцио, князың гарындашы, Ромеоның досты.
Бенволио, Монтеккиниң егени, Ромеоның досты.
Тибальт, ханым Капулеттиниң җигиси.
Лоренцо ата } руханылар.
Җованни ата } руханылар.
Балтазар, Ромеоның хызматкәри.
Самсон } Капулеттиниң хызматкәрлери.
Грегорио } Капулеттиниң хызматкәрлери.
Пётр, энекәниң хызматкәри.
Абрам, Монтеккиниң хызматкәри.
Мелхемчи.
Үч сазанда.
Парисиң гарындашы.
Бириниҗи шәхерли.
Ханым Монтекки, Монтеккиниң аялы.
Ханым Капулетти, Капулеттиниң аялы.
Җульетта, Капулеттиниң гызы.
Җульеттаның энекеси.
Вероналы адамлар, ики өйүң эркек хем аял гарындашлары, мейлисбазлар, гаравуллар, хызматкәрлер. Хор.

Вака Верона билен Мантуяда болуп гечйәр.

ПРОЛОГ

(Хор гелйәр)

Хор

Веронада — вакаң болян еринде
Сылаглы-сарпалы ики машгала
Бир-биреге китүв саклап серинде,
Себәп боляр дава, ган дөкүшлиге.
Сөййәр бири-бирин ики кетхудаң
Тәлейи терс гелен җигербентлери,
Ашыклаң өлүми — бу нәхак пида
Тоба этдир бир-бирине җетлери.
Җуванларың өмрүн, ышгын, өлүшин,
Ики машгаланың оңушян ерин —
Ики сагат вагтда бар болан иши
Гөрерсиңиз, гулак гоюң, үнс бериң.
Галам титрән болса, рехимдар болуң,
Белки, бүдүр-сүдрүн ювмарлар оюн.

БИРИНҖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА

Верона. Мейданча

Капулеттиниң хызматкәрлери, гылычлы, галканлы Самсон билен Грегорио гелйәр.

Самсон. Грегорио, геплешдик: шоларың өңүнде йүзүгара болмалы.

Грегорио. Айдяның нәме! Гайтам, маңа душаның өзүни йүзүгара эдерин.

Самсон. Шолара бир гөз гөркезели-ле!

Грегорио. Соң өзүмиз гөзе илмән сыпыбиләйсек.

Самсон. Мен бир гызсам, яман бетдирин.

Грегорио. Вах, сени гыздырмакда иш бар-да.

Самсон. Монтеккиниң гүжүклерини гөремде, мен гайнан сув ялы лакырдаберйән.

Грегорио. Лакырдасаң, чогарсың. Сүйдүң чогшы ялы, зут гидерсиң. Батыр диениң велин, дуран ериңден бутнамаз.

Самсон. Монтеккиниң өйүндәки гүжүклериң өңүнде мең ыза тесмәм болмаз. Барының тозаныны тозаныңа гарарын: йигитлериниңем, гызларыныңам.

Грегорио. Бай-бо-ов! Ягдай билерәк, хов!

Самсон. Екән-екән ишини гөрерин. Йигитлер-ә бир яна, гызларам бир бурча дыкага-да...

Грегорио. Дава кетхудалаң давасы ахырын, онсоңам хызматкәр кишилең давасы.

Самсон. Болуберсин. Кишилери билен бир яңалык эдемсоң, зенанларының дашына гечерин. Гой, билсинлер мениң кимдигими.

Грегорио. Пукара гызларамми?

Самсон. Гужурым-гайратым барка, гызларам! Мен, аллаха, шүкүр, бу гөврәни йөне ере гөтеремок ахырын.

Грегорио. Шо гөврәни өзүң гөтерип йөрениңе шүкүр. Гөтериш дийәйсең дагы, нәтмели бордука? Тиз бол, ханы ярагың? Хонха, Монтеккиниң адамларындан ики санысы гелйәр.

Самсон. Тайын мен, ярагам тайын. Ханы әңтер. Мен сени еке гоймарын.

Грегорио. Бу нәме дийдигиң болды? Ә-хә! Зүвветдинлик эдип, өкже гөтержек боляңмы?

Самсон. Сен менден аркайын бол.

Грегорио. Вах, янымда сен болсаң, аркайын болуп боласы ёк-ла.

Самсон. Олары гижжеләли. Барды-гелди, илки уршуп башласалар, канун бизлик бор.

Грегорио. Гапдалларындан гечемизде, мен йүзүми күршердерин. Ханы гөрели, нәдеркәлер.

Самсон. Менем олара жорт атайын. Зат диймән гечселер, йүзүгара болдукларыдыр.

Абрам билен Балтазар гелйәр.

Абрам. Сиз бизе жорт атяңызмы, сәр?

Самсон. Жорт атян, сәр.

Абрам. Сиз бизе жорт атяңызмы, сәр?

Самсон (*Грегорио бакып юваашжа*). «Хава» дийәйсем, канун бизлик бор герек?

Грегорио (*Самсона бакып, юваşжа*). Бей дийәйижи болаймагын.

Самсон. Ек, мен сизе жорт атамок, сэр. Мен, йөне жорт атян, сэр.

Грегорио. Сиз ырсарап, урушжак болянызмы, сэр?

Абрам. Менми, сэр? Ек, сэр.

Самсон. Ырсараян болсаңыз-а, мен тайын. Мен хызматыны эдйән кетхудалам сизиңкиден бирҗигем кем дәл.

Абрам. Йөне артыкмажам дәлдир.

Грегорио (*аңырдан гелйән Тибальта гөзи дүшүп, гапдала, Самсона*). Артыкмачдыр дий. Хонха, кетхудалаң гарындашларындан бири гелйәр.

Самсон. Артыкмачдыр, сэр.

Абрам. Галат айдяңыз!

Бенволио гелйәр.

Самсон. Гайратыңыз болса, чыкың орта! Грегорио, ханы булара бир гудратыңы гөркез бакалы.

Урушярлар.

Бенволио

Йыгнаң ярагңызы, чекилиң ханы!
Ягдай билмез келесаңлар дийсәни.

(*Оларың эллериндек ярагларыны какып гачыряр*).

Тибальт гелйәр.

Тибальт

Шулар билен жең гуряңмы, Бенволио?
Дөн бәрик, өлҗегиңи бойнуңа ал-да!

Бенволио

Ярашдыржак болян. Үйтгетме пәлиң,
Я, гел, ики болуп ярашдыралы.

Тибальт

Йигренйән дүнйәде «ярашык» сөзүн.
Бүтин Монтеккиңиз, үстүне өзүң—
Йигренжи сиз. Гел, зүвветдин, чык орта!

Урушярлар.

Ики машгаланыңам тарапдарлары гелип, урушянлара гошуляр: соң эли сердессели, найзалы шәхерлилер гелйәр.

Биринжи шәхерли

Эңтериң! Епбекләң! Бытдам этмесин,
Булаң Монтеккисем, Капулеттисем!

Эгни донлы Капулетти билен ханым Капулетти гелйәр.

Капулетти
Бу галмагал нәме? Гылжымы бериң!
Ханым Капулетти
Муң гылжы герекмиш! Пишек әбериң!
Капулетти
Әбериң гылжымы! Монтекки залым
Басяр гуйругыны ятан йыланың.

Монтекки билен ханым Монтекки гелйәр.

Монтекки
Нәме дийдиң, кеззап? Гойбер, кейваны!
Ханым Монтекки
Бутнамарсың! Бирже этләп гөр ханы!

Князь өз якын адамлары билен гелйәр.

Князь
Үмсүмлигиң ганымы сиз, хайын сиз,
Пише эдип хунхорлугы сайланлар!
Бир-биреги гемирмәге тайын сиз,
Адам сыпат вагшыяна хайванлар!
Хачана чен чекип-чыдап бор муны?
Киме диййән? Ташлаң яраглар ңызы!
Индем пугта диңләң князь эмрини,
Гаты тиз ятырың бу хор-хорңузы,
Сиз икиңиз — Капулетти, Монтекки,
Болгусыз геп үчин өңем үч гезек
Гырлышдыңыз. Инди бир чене етди.
Шонда геңешдарлар төвелла дерек
Сапы чүйрән, күтек найзаларыны
Хер сапар берк тутуп ысгынсыз голда
Чөзүпди даваңыз, ятлаң сиз муны.

Енем чакнышайжак болсаңыз, валла,
Келлежигиңиз билен хошлашмалы бар.
Адамлар, гайдышың өйли-өйңүзе.
Капулетти, йөрүң, сизлик гүррүң бар.
Сиз болса, Монтекки, гиҗара бизе —
Виллафранка барың яңкы иш биле.
Дагаң инди, даргатмакам чиш биле!

Монтеккиден, ханым Монтеккиден, Бенволиодан бейлекилер, гидйәрлер.

Монтекки

Ене дава-җенҗел. Бу сапар илки
Ким башлады, еген? Билйәнсиң, белки?

Бенволио

Хызматкәрлеримиз ягылар билен
Мен гелемде дуран экен гарпышып.
Аралайын дийип, сынандым велин,
Залым Тибальт гелип, болды гыр-тутуш.
«Орта чык!» дийип, хемле уряр тыс-тыслап,
Соңам гылҗын сырып, энди үстүме.
Менем оң хайбатын шемала үфләп,
Нежис билен җеңе гирен дессине,
Дава ула гитди — бир эрбет ери.
Князь гелип аралады бетлери.

Ханым Монтекки

Ромео ниреде? Гөрүнмейәр-ле.
Бир зат болаяи-а дәлдир-дә, херңә?

Бенволио

Айтсам сизе, Гүнүң тылла тыглары
Зер чайманка энтек пенҗирәмизе,
Ынҗалмамсоң, барлап чыкдым баглары.
Тутлукдан аңыркы дервезәңизе
Етдим велин, гөрсем, сизиң оглуңыз
Сәхер билен сейран эдип йөр экен.
Оңа тарап йөрәберсем ховлугып,
Танап мени, гачды баглыга бакан.
Аңып екелиги күйсейәнини,
Бимаза этмедим онсоң мен оны.

Монтекки

Оны шонда гөрдүм диййәр кән киши.
Ол сәхер чыгларын лэлезарлыгың
Гөзяшдыр дем билен көпелдйәрмишин.

Йөредип жахана Гүн өз хөкумин,
Серпенде сәхериң элван ёрганын,
Гелйәр өе оглум күршердип йүзүн.
Пейлейәр-де өйүң чола бир бөврүн,
Туты барын тутуп гүндизиң гүнн,
Айсыз гиже ясяр, гөрсене муны.
Нирeден тапылды бу түмлүк дерди?
Билмен нә дөв чалды, нә худай урды.

Бенволио

Себәби нәмеқә бейле ахвалың?

Монтекки

Билемзок-да. Билсек, болайжак велин.

Бенволио

Оны-муны сорасаңыз өзүнден?

Монтекки

Сорадык-ла. Сөз чыканок агзындан.
Өзүмем, достларам сынанышып гөрди.
Не гүррүң диңледи, не бир «хә» берди.
Ичин гурчук көвен дарагт мысалы,
Не япрак чыкаряр, не миве берйәр.
Совалың калбымы гысып-товуряр.
Билйән болсам себәбини бу дердиң,
Дертли догма бир делалат эдердим.

Ромео гелйәр.

Бенволио

Ханха өзем гелйәр. Гөрүнмәң оңа.
Гөрерсиңиз, сырын ачар ол маңа.

Монтекки

Йөр, кейваны. Галсын булар икичәк.
Кешиш билен тоба кылян киши дек.

Монтекки билен ханым Монтекки гидйәр.

Бенволио

Ромео, эртириң хайырлы болсун!

Ромео

Эртириң?

Бенволио

Сагат ондан ишлейәр, дост, билер болсаң.

Ромео

Гам чексең, билмйәң-ов вагтың гечении!
Яңкы бәрден гиден какаммы мениң?

Бенволио

Хава, какаң. Достум, айт маңа ханы,
Яңкы диййән гамың нәмәниң гамы?

Ромео

Дердими эгисип билҗегиң гамы.

Бенволио

Ышк гамын иййәмиң?

Ромео

Ёк.

Бенволио

Сен сөййәмиң?

Ромео

Хава, сөйгиң гам лайына чүмйәрин.

Бенволио

Вах, сен гөрәймәге мысапыр сөйги,
Янашан ялканмаз, түйс капыр сөйги!

Ромео

Гөрйән зады ёкдур өйдүп йөрениң
Тапяр отурберйәр говшак дамарың!
Нирде гарбансаккак? — Думлы-душ ал ган!
Даваны гүр берме. Эшитдим, билйән.
Башың говга салян йигренч хем мәхир,
Буз үстүнде тозан арян көрлериң
Гүйҗүнден гүйч алян йигренч хем мәхир,
Бейхуда хорлуклар, азаплы пише,
Чүвмесе, бибат бор абат хемише,
Не дири, не өли, гыш ялы томсум,
Укусыз укым бар, укулаң говсы,
Буздан совук, дашдан агыр йүкли мен,
Шейле сөйгә багландым мен йүп билен.
Яңсыланок герек?

Бенволио

Ёк, мен аглаян.

Ромео

Нечүн бейле, достум?

Бенволио

Досты халаян.

Ромео

Гүнә газаняс биз ягшылык эдип!
Мениң өз гайгымам өзүме етик.
Дуйгудашлык эдип, артдырдың дердим,
Дердими пайлашып, ене дерт бердиң.
Сен мениң гайгыма ене гам гошдуң.

Сөйги, сөйги! Сен дийп отсуз туташдым.
Саңа баш гошаның ойнагы отдур.
Умман дей гөзяшы якмак хич затдыр.
Пайхассызлык үчин дөрән пәхимлер
Дерт билен дерманың гарнувы болар.
Саг бол, достум.

Бенволио

Саклан, гыссанма, достум.
Менем гитжек. Нечүн гүррүңи кесдиң?

Ромео

Йитирдим өзүми, мен мунда дәл мен.
Ромео ёк инди, хергиз тапылман.

Бенволио

Оюн этмән айтсана: ким ол сөййәниң?

Ромео

Яңкы айданларма оюн диййәмиң?

Бенволио

Элбетде, оюн дәл. Йөне, айт, ким ол?

Ромео

Демин санап ятан хасса: «Ханы, бол,
Оюн этме-де, өл» дийп дурсаң, ничик бор?
Шол хакда оюн этсең, агзың учуклар.

Бенволио

Билйәрдим-ле гаш дәл, гөзе уржагмы.

Ромео

Билмейән-дә бизе габат дуржагны.

Бенволио

Ажап зада ыкжам ченемек — бизден.

Ромео

Сынанма-да! Сүйт алмарсың өкүзден.
Шир-пелең йүрекли ол хүйр зенана
Иң есер мергенем гетир амана.
Хырыдар назардан этмез гыпынжы
Зада саймаз даг дей хазына-генжи.
Гөзеллигиниң барын нәзик гүл бедев
Өзи билен алып гидер женнете.

Бенволио

Ант ичдими өтжек дийип бипика?

Ромео

Хава-ла. Гөвнүни бөлжек дәл икә.
Мирас галмаз шол периден, орнундан
Ышк дүнйәси жыда дүшер хөврүнден.

Ол шейле асыллы, шейле пәкизе,
Бейле зат, бейле багт етдирмез бизе.
Гой, дөнмән эхдинден, сүрсүн деврапы,
Мен велин бир мерхум — онуң гурбаны.

Бенволио

Сен ондан эл гөтер, алсаң гeңeшим.

Ромео

Нәдейин, бир зат дий, чашыпдыр башым.

Бенволио

Гиң тут гөврүмиңи, ал өзүң эле,
Башга бирин сайла.

Ромео

Мен бейле ёла
Дүшсем, хасам бетер өртәрин өзүм.
Гара перде билен гизлесе йүзүн,
Зенан кешби хасам нурана гөрнер.
Гөрер гөзүң гадрын билйәндир көрлер.
Башга гөвүн берсем, тутуп сең сөзүң,
Гөрерин гөзүнде шол periң гөзүн,
Шол ләлә тай гелмез башга хич ләле,
Иң говсы, дүшмәйин бейле хыяла.

Бенволио

Гөрүбирис оны. Пурсат бар хәли.

Гидйәрлер.

ИКИНЖИ САХНА

Көче.

Капулетти, Парис, хызматкәр үчүси гелйәр.

Капулетти

Монтекки икимиз жериме чекдик.
Әбе-жүйбе болуп яшап йөрсекдик...

Парис

Говлуг-а дәл. Ики хорматлы гожа
Хачан гөрсең, япышып дур гылыжа.
Ёгсамам, сиз маңа нәме диймекчи?

Капулетти

Мен өңки айданмы гайталаймакчы.
Энтек көрпе, билйәнсиңиз өзүңиз,
Он дөрдүнем долдуранок гызымыз.

Сабыр кылың икиже йыл ене-де,
Етишер ол шонда гелинлиге-де.

Парис

Дурмуш гуршуп йөрлер ондан яшларам.

Капулетти

Бейле ховлукмачлык — чатак иш болар
Умыдым пуч болды, ёк дөвлет башым.
Екеже гызым бар — бар гөвүн хошум.
Егсамам, сиз онуң билен икичәк
Гүрлешип гөрсеңиз, оңушмазмыкак?
Илки билен, билиң онуң хыялын,
Онсоң менден ак патаны алайың.
Мыхман чагырярыс шу гүн агшам биз,
Бу гүн — бизиң хер йыл эдйән тоюмыз.
Гөвнүмиз битерди сизем барсаңыз,
Адам бары үйшер барып гөрсеңиз,
Гелин-гыз йыгнанар — мисли бир чемен,
Диерсиңиз өзге женнет ислемен.
Бахарда чайларың жошушы ялы
Мейлис гөрерсиңиз барсаңыз халы.
Дашыңызда перваз урар женанлар —
Ол махы табанлар, арамы жанлар.
Сайларсыңыз шонда гөвүн сөениз —
Кимем болса «аклым хайран» диениз.
Ир болса-да бейле тарып эдерден,
Мең гызымам тапарсыңыз шо ерден.
Йөрүң, граф.

(Хызматкәриң элине кагыз тутдурып.)

Кеззап, сен болса хайда,
Чагыр мыхманлары, бар ишиң гой-да.
Гелмелилең ады бардыр шу ерде.
Гелсинлер, геленлең орны бор төрде.

Капулетти билен Парис гидйәр.

Хызматкәр. «Чагыр мыхманлары, бар ишиң гой-да!» Ери, бу кагызыңа ким дүшүнсин? А, белки, бу тайда «Эшеге гүл деркар, билбиле — саман» дийлип языландыр. «Чагыр мыхманлары, бар ишиң гой-да!» А белки, бу тайда «Серче тора дүшер, балык — гапана» дийлип языландыр. «Гелмелилең ады бардыр шу ерде!»

А сен маңа айт, кимиң ады бар бу ерде? Бүтүкиниң йөрите билмеги башарянлар бар. Анха-лай олар! «Гурт агзасаң, гурт гелер».

Бенволио билен Ромео гелйәр.

Бенволио

Дур, достум, геплеме. Оды от еңер,
Дерт билен дерт бежер. Еңерсиң мегер.
Чарх өңе айланса, терс айла — дурар.
Сең дердиңе шу тәр хемаят берер.
Яран тутун, тап-да тәзе эмгеги,
Душмән гечер өңкиң ядыңа дагы.

Ромео.

Мумыя-да зордур шоң ялы болса.

Бенволио

Нәме болса, достум?

Ромео

Аяк дөвүлсе.

Бенволио

Елдигрәп йөрмүсиң?

Ромео

Жуда бейле дәл.
Йөне елдиргән дей дүвлейәр хыял,
Хемра болар маңа мегер Эзрайыл.

Хызматкәр

Салавмалейким, сэр. Окумышмы сиз?

Ромео

Окумыш! Окадык — шумлук бижәмиз.

Хызматкәр. Гөнүмеллигиңиз үчин саг болуң. Йөне бизе биже атышян дәл-де, язылыны окап билйән герек.

Ромео. Дур, нирә баряң? Мен оюн этдим. Гетир, окап берейин. *(Окаяр.)* «Синьор, Мартиноны кейваныcы хем гызлары билен; граф Ансельмоны зиба уялары билен; башы бош ханым Витрувионы; синьор Плачен-цоны эйжежик гыз жигилери билен; Меркуционы доганы Валентин билен; Капулеттиниң дайысыны кейваныcыдыр гызлары билен; ай ялы гыз жигимиз Розалинаны, Ливияны; синьор Валенционы доганы Тибальт билен; Лючионы гараголжа Еленасы билен чагырмалы».
Сайлап билипдирлер! Нирә бармалы?

Хызмакәр

Хол сыргына.

Ромео

Нирә?

Хызматкәр.

Бизе бармалы.

Ромео

Кимиң өйи?

Хызматкәр

Баярымың.

Ромео

Вах, өңден
Сорасам болмямы мен шуны сенден.

Хызматкәр. Муны сизе өзүм айдаярын. Мең баярым — Капулетти бай. Белки, эшиденсиңиз. Эгер сиз Монтеккиниң гарындашы болмасаңыз, баш үстүне, бизе барың, бир булгурҗык гөрерсиңиз. *(Гидйәр).*

Бенволио

Капулеттилерде Розалинадан —
Сең хырыдарыңдан өзге ене-де
Веронаң мен диен гызлары болҗак.
Белки, сениң тавусыңа тай гелҗек
Тапылар шол ерде. Йөр, гидели! Йөр!
Шонда өңкиң гарга болуп гөрүнер.

Ромео

Бынграрлык хеңин чалар болсаңыз,
Таңрыдан даш дүшен, эй, гоша чешмим,
Ова үйшен яшлар, алавланып, сиз
Өртәң гоша чешмим, мен шондан гечдим!
Гөз дийип йөреним йөне мәзмикә?
Асманда гөрйәним куяш дәлмикә?

Бенволио

А-хов, шол куяшы элиңе алып,
Гөреңок ахыры терезә салып.
Сынласаң өзгәңем халын, мецини,
Гоярсың чалмаңы шол бир хеңиңи.
Белки, сениң алтын дийип йөрениң
Мисем дәлдир. Галар элиң сенениң.

Ромео

Йөр, баралы. Йөне мейлис арамаң.
Ыграрым бар, шол гүл меңзи нура мең.

Гидйәрлер.

ҮЧҮНҖИ САХНА

Капулеттиниң өйүнде бир отаг.

Ханым Капулетти билен энеке гелйәр.

Ханым Капулетти.
Энеке, деррев тап, Җульетта ханы?
Энеке.
Чагырдым, ант ичйән гызлык дөврүмден.
Җульетта! Нирде сен? Легзан дийсәни!
Гел, гузым, җан гызым, гачма хөврүңден.

Җульетта гелйәр.

Җульетта.
Ери, нәме?
Энеке.
Эҗең чагыряр сени.
Җульетта.
Эҗе җан, мен бәрде. Нәметҗек мени?

Ханым Капулетти. Хәзир айдарын. Энеке, сен бир азаҗык даш чык, бизиң гүррүңимиз бар. Ёк, говусы, гитме, дур шу тайда. Сенем диңле. Гызым гөзе гөрнен ялы.

Энеке. Вей-вей, мен муң яшыны сагадына ченли билйән ахырын.

Ханым Капулетти. Он дөрдүн-ә долдуран дәлдир энтек.

Энеке. Шоны билмесем, он дөрт дишимден гечәерин. Вах, йөне агзымда галаны бары-ёгы дөрт санҗак-да. Кераматлы Пётруң гүнүне ченли нәче вагт галды?

Ханым Капулетти. Ики хепде говрак.

Энеке. Ики хепде говракмы-кемрәкми — оңа дәвам ёк, йөне он дөрт яшы кераматлы Пётруң гүнүнде, бугдай орагы дүшенде доляндыр. Меңкә «хә» дийәйиң. Бу Сусанна билен — ятан ери ягты болсун, пахырҗыгың! — гөзлүҗе яшытдыр. Вах, мен оң басан ызына-да дегемокдым велин, нәтҗек-дә, худая-да говусы герек-дә. Йөне муң он дөрт яшы Пётр гүнүнде доля, шуңа ынанайың, мең гаты говы ядымда. Шол ер гозганан йылындан бәри, хасап эдип гөрсеңиз, лайыҗак он бир йыл гечендир. Эдил ер силкинен вагты, шу махалкы ялы

ядымда, мен муны сүйтден айрыпдым. Эммәме бурч чалып, кепдери кетегиниң янында гүне җызырдап отырдым. Сиз о вагтлар янёлдашыңыз билен Мантуядадыңыз, бейле-де бир яткешлик бор экен-ә, гөрсене муны, Эммәми соруп, гөргүлиҗик шейле бир чырламак чырландыр велин, алла гөркезмесин! Эдил шол вагтам кепдери кетеги «гүт» эдип өңүме гачды, менем гөтерендирин өкҗәни. Ана шондан бәри лайык он бир йыл гечипдир. Бу шо махаллар аяк битен чагады — аяк битен нире! — дүвденеклэп йөрен чагады, үстүмде худай бар! Хава-а, онсоң сизе айтсам, гөргүлиҗик йыкылып, маңлайыны агыртды. Шонда адамым пахыр, гулагы гөрүнден яңа бенданиң, гаты вәшиди-дә пахыр!.. Чаганы элине алып, шей дийййәр-ә пахыр: «Гызым, йүзин йыкылмак — айып бор! Улалаңсоң, ынха, ягдайыны тапсаң, аркан йыкыларсың дийййәр. Шейдерсиң герек» дийййәр. Онсоң бу нәме диендир өйдйәңиз? Гөргүлиҗигим гөзүниң яшыны сүпүрди-де, оңа «Хава» дийййәр. Гөрүң ахыры, гүлүп, ичиң гырылҗак-да! Мүң яшасамам, өлйәнчәм ядымдан чыкҗак дәл. «Аркан йыкыларсың герек, гызым?» дийййәр. Бүем, гөвни бир ялы, оңа «хава» дийййәр.

Ханым Капулетти. Вай-э-эй, түкетсене! Эңегиңе җаң дакылан ялы.

Энеке. Бор, бикәм, бор. Йөне гүлүп, кесе йыкылаймалы-да, шейле дәлми? Бада-бат сесини гоюп, гөвни бир ялы, оңа «хава» дийййәр. Маңлайы велин гаты чишипди гөргүлиҗигиң, эдил кепдери юмуртгасыча барды, гөзүнден боюр-боюр яш акярды. «Йүзин йыкылмак — айып бор» дийййәр. «Улалаңсоң, аркан йыкыларсың герек? Шейдерсиң герек?» дийййәр. Бу гөргүлиҗигем оңа «хава» дийип, бада-бат сесини гойды.

Җульетта.

Бес эт инди, бир чен болды, энекәм.

Энеке. Бор, гызым, бор. Бес этдим. Мең эклэп-сакланламдан иң говуҗасы сендиң. Өлмәнкәм, тоюңы бир гөрәйсем, кейпден-ә чыкардым.

Ханым Капулетти.

Тоюңы? Меңнем-ә гүррүң дийәним
Шо гүррүңди. Ханы Җульетта җаным,
Ничик гөрйәң гуда болайсак бирден?

Җульетта.

Бейле хормат хакда ойланмандырын.

Энеке. Бейле хормат хакда? Гөрсеңиз-ле муны! Арман, мен сең энекәң болайын, ёгсам мен саңа сүйт билен биле акылам эмдириндирин дийәймели-дә.

Ханым Капулетти

Ойланмасаң, ойлан. Сенден көрпелер
Веронада әййәм эне болуп йөр.
Сен-ә, нәме, эсли улы олардан.
Гүррүңиң магады, гепиң келтеси:
Саңа сөз айтмага гелипдир Парис.

Энеке. Бай-бо-ов, гызым, ол-а йигидиң говусыдыр! Дүнйәни айлансаңам, шондан зыйда йигит тапмарсың. Йигит дәл, дуран бир суратың бар-да.

Ханым Капулетти

Веронаң гуванжы, йигидиң гүли.

Энеке.

Гүли дийсең, гүли. Абраям улы.

Ханым Капулетти

Ничик гөрйәң? Оны алармы сулхуң?
Шу гүнки мейлисде белли болсун.
Китаба бакан дей бакып кешбине,
Ока, өврен, сейл эт гөвүн көшгүне.
Сынла, ненең-ничик эдим-гылымы,
Китап ялы берсе герек билими.
Гөвнүңе бир чиглик гидәйсе эгер,
Гөзүнден хабар тут, жогабың берер.
Магнысын сач эшрет долы кыссаның.
Бир етмези — жилди ёк шол дессаның,
Балыклар чуң ерин гөзләр умманың,
Болмазмыш гелшиги жәхексиз донуң.
Билер болсаң, зер манылы намалар,
Зер жилди боланда, зер нама болар.
Янёлдашың хакда ойлансаң шейдип,
Кичелмерсиң я-да болмарсың эгсик.

Энеке. Кичелмерсиң! Гайтам, улаларсың, көшегим. Эркек кишә душансоң, зенан машгала ёгнаберйәндир.

Ханым Капулетти

Гүрлешип гөржекми сен онуң билен?

Жульетта

Билмедим. Сынанып гөрейин велин,
Диңе сениң үчин шейтмели борун.
Буйрук бердиң дәлми — шоны башарын.

Хызматкәр гелйәр.

Хызматкәр. Бикәм, мыхманлар йыгнанышды, нахар тайын, сизи гөзлейәрлер, хич ерден тапаноклар, хали-шинди «Жульетта нирде?» диййәрлер, гош-голам отагында энекә агзындан геленини сөгйәлер, гараз, бер-башагайлык. Мыхманларың янына хайдайын. Башыңыза дөнейин, чалтрак бараверин.

Ханым Капулетти

Баряс.

Хызматкәр гидйәр

Граф гелипдир. Тиз бол, Жульетта!

Энеке

Иш оң болсун. Херни арзувңа ет-дә!

Гидйәрлер.

ДӨРДҮНЖИ САХНА

Көче.

Ромео, Меркуцио, Бенволио, бәш алты мейлисбаз, ышыкчы, депрекли огланжык дагы гелйәр.

Ромео

Гошгы билен гутлалыңмы олары,
Я-да гөни гириберсек боларды?

Бенволио

Ек. Бейле гутлагың гечендир дөври.
Гөзлемерис ышгың пиринден хайры,
Дакмарыс гөзлере эсги халканы,
Болгусыз ок-яйдан гөзлесек маны,
Бу болшумыз билен меңзәп гарантга,
Зенанлаң барыны дүширис басга.
Гошгы окан болуп, этмерис хата,
Гетирмерис гулаклары камата.
Оларың сазына этмерис тансы,
Болар өз сазымыз, тансымыз геңси.

Ромео

Бежердин-ов сен-ә! Бейле болса мен
Танс этмерин. Бор ышыкчы болсамам.

Меркуцио
Ек, Ромео, танс этмел-э борсуң сен.

Ромео
Азар берме. Сиз-э еңил көвүшли,
Мен болсам — бир гуршун, аягым дашлы.

Меркуцио
Сен ашык ахбетин. Ышгың пириниң
Ганатын дакын-да, дий: «Хезил бийрин».

Ромео
Вах, шол пириң окы маңа дикилди,
Учан бадым ганатларым гырылды,
Ышк йүкүнден яңа билим бүкүлди.

Меркуцио
Йыкылайсаң, басаймавер сен оны,
Ол дийсең нэзикдир, гөтермез сени.

Ромео
Ышк нэзикми? Ек, ол хыйрсыз хем гөдек,
Чекелейэр бөвүрлениң голы дек.

Меркуцио
Ә-э, шейлеми? Онда, достум, гулак гой,
Сен бетер чекеле. Борсуң хейбе-хей.
Инди болса чекиң йүзе пердэни.
Ине болды. Ынха биз шейдердэни
Барыбирис бакман илиң сөзүне.
Мен — мейлисбаз. Хич зат алман йүзүме.

Бенволио
Гирен бадымыза олаң өйүне,
Барыңыз бат бериң аяк ойнуна.

Ромео
Келесаңлар бөкүшер-дэ. Өзүм-э
Эмгенжек дэл, аграм салып дызыма.
Мен — ышыкчы. Гуруберең оюн-баз.
Йөне велин үркүзилен гурбага
Дегэйс-э не ягшы окалан намаз.

Меркуцио
Вах, ышыкчы, сениң гөчгүнли ышгың
Ирзди чай ерне ичен дей ышгын!
Бар-да, как гапыны, яимакаң дири.
Биз гүндиз чыралы дийлениң бири.

Ромео
Мыхманчылык, өзи, оңат зат. Йөне
Оңуллык болайс-а...

Меркуцио

А, болман нәме?

Ромео

Мен дүйш гөрдүм

Меркуцио

Менем гөрдүм, бер эли.

Ромео

Нәме гөрдүң?

Меркуцио

Дүйшүң бидерекличигин.

Ромео.

Мең-ә хергиз гөрйән дүйшүм — орашан.

Меркуцио

Гой-лай, валла. Сени ойнандыр шейтан.
Билер болсаң, ойны көпдүр шейтаның,
Ол иңңәң гөзүнден гечмәге тайын.
Гиже гош басанда чадырын герип,
Үч атлы пайтуның бат билен сүрүп,
Укудакак бурнумыздан ёл салар,
Мөй пенжеси она тигирчек болар.
Чекиртгәниң ганатындан пайтуны,
Уяныдыр мөй торуның бир дини,
Хамыды ясалан сәхер чыгындан,
Гамчысы — перванаң бир инжигинден.
Гурчуга тай гелер хер бир чыбыны,
Ялта зенанларың дырнагындакы
Қирмикән өйдерсиң гөрсең сен оны.
Пайтундакы гошы — хозуң бошудыр,
Шол улагы гадыр эдип шейтана
Ясап берен томзак — әзбер кишидир.
Шейдип шейтан, гижелерне дүйшүнде
Яр гөрйән ярлара иш болар есер,
Қөшк гөрйән кетхудаң гершинден басар,
Пара алян казың муртундан чекер,
Қейп чекйән зенаның додагна депер.
Эләнде үстүнде бетпәл элегин,
Өврер шейтан сениң энтерпелегиң.
Наз-ныгмат есири герк-гәбе болар,
Шер аран шерчиниң айданы гелер,
Руханың бурнуны горжаса шейтан,
Тәзе бир бутхана гирип дүйшүне,
Ол шонуң эшретин гөрер бир мейдан.
Нөкериң үстүнден сүрсе пайтуның,

Шейле затлар гирер дүйшүве онуң:
Җең, испан пычагы, деплериң сеси,
Ики голча шерап, не ажап ысы!
Муны гөрен нөкер зөвелип галар,
Дүйшүдигин билип, шүкүрин кылар.
Шейле-шейле ойны бардыр шейтаның.
Ол атхана гирсе, атларың, тайың
Ишип ялларыны, өврер бир йүпе,
Шол йүпи чөзләймек хатардыр, шепе.
Улугызлар дүйшден кән эзъет гөрер,
Чагалажак болуп, бозлашар йөрер.
Шейтаның ойны-да...

Ромео

Меркуцио, түкет!

Саммыклама.

Меркуцио

Дүйшүң гүррүңидән-әйт.

Бош хыял бир дарагт болса, ашналар,
Шондан өнҗек миве, валла, дүйш болар.
Дүйш дийлен бир елдир, хер яндан өвсер,
Не-хә дердиң артдыр, не дердиң эгсер,
Не-хә бир гиҗедир, не-де бир сәхер,
Не-хә бир сүйҗүдир, не-де бир зәхер.

Бенволио

Җелпеңсирәп дурсак, ел диййән задың
Совдаймаса ягшы шамлык овкадын.

Ромео

Гиҗә-хә галамзок. Ховлугяс гайтам,
Иш оң бор өйдемок мен-ә хич вагтам.
Угрумыз гараңкы, аян дәл сыры,
Йөне тоя барсак, бир есер ери,
Мениң гара багтым — мең чаман атым,
Кертер пелләэ етмән өмүр танапым.
Инди нәм болса-да, гошулды атлар,
Ыза дөнмек болмаз. Йөрүң, йигитлер!

Бенволио

Гитдик өнда. Батлы янлансын деплер!

Гидйәрлер.

БӘШИНЖИ САХНА

Капулеттиниң өйүндәки гиң отаг.

Сазандалар. Эли эл сүпүргили хызматкәрлер.

Биринжи хызматкәр. Ханы Антон Газанчы ниреде? Галак-гачак тапса, арманы ёк-да! Шол дилини шапбылдадар отурар!

Икинжи хызматкәр. Бар ишиң бир я ики адам этҗек болса, шондан әрбеди болмаз экен. Оларыңам эли ювулмадык.

Биринжи хызматкәр. Нагышлы күрсүлер-ә ханха, гап-гачлы текҗелерем дивара сүйшүр. Күмүш гап-чанаклардан хабардар бол. Онсоңам, гадырданым, бадамлы көкеден мен үчин бир бөлегини йыгшырып гой. Мени говы гөрйәниң чыныӊ болса, ашакдакылара айт, Надежда Наждакчы билен Неллини гойберсинлер. Антон Газанчы!

Үчүнжи хызматкәр. Мен бәрде. Нәме гох эдйәң?

Биринжи хызматкәр. Улы отагда сени чагырялар, зол гыгырялар, кәйийәлер, валла, мен-ә нәме дийҗегимем билемок.

Үчүнжи хызматкәр. Хемме ерик бирден етишип болмаз. Ики дарка ярылайыбам болмаз. Ханы, чаканрак, огланлар! «Яшы көпүң ашы көп» дийипдирлер.

Капулетти, ханым Капулетти, Җульетта, Тибальт, өйдениичерлер мыхманлары ве мейлисбазлары гаршыламага чыкярлар.

Капулетти

Салам! Сала-ам! Гелиң, гечиң, жуванлар!
Даң атынча бизде гашы кеманлар
Танс этмели болар. Ничик гөрйәңиз?
Ким разы болмаса, ёкуш гөрйәрис,
Аягында кеми бардыр өйдерис,
Эркиңиз биздедир, хава, шейдерис.
Гелиң, гечиң! Бир махаллар гыз гөрсем,
Өзүмки ялыды, догрымдан гелсем.
О гүнлерем ачды бизден араны...

Ромео, Меркуцио, Бенволио билен бейлекилер гелйәрлер.

Салам, достлар! Сазандалар, саз чалың!
Яшлар, орта чыкың, ханы тиз болуң!

Саз чалыняр. Мыхманлар танс эдйәрлер.

Чыраны көпелдиң! Гиңелдиң ери!
Пежиң одун кемиң, ыссы ичери.

(Дайысына).

Адам пахыр үйтгәберйәр танс гөрсе.
Ек, сынанмаң. Себәп борус гай турса.
Соңкы сапар тансың кейпини гөренмиз
Хачандыка, дайы, хезил беренмиз?

Капулеттиниң дайысы

Отуз йыл мундан өң болайса герек.

Капулетти

Ек, бейле дәлдир-ле. Ханы Люченцио
Өйленели бәри нәче йыл гечди?
Гечен болса, йигрим бәш йыл гечендир.
Дайы-еген шоң тоюнд-а гөчендир.

Капулеттиниң дайысы

Оң оглы отуздан аган болмалы.

Капулетти

Рысгын айранам-а яп-яңы ялы.

Ромео *(өз дөвресиндәки хызматкәре)*.

Хол гыз ким, хол йигдиң янында дуран?
Танаңокмы?

Хызматкәр

Ек, танамок, гадырдан.

Ромео

Түми ярып чыкан Ай йүзли женан,
Сени гара хүнниң гулагындакы
Ловурдаян дүр ысырга деңейән.
Бетлик дүййәсине мынасып дәл сен,
Гаргалаң ичинде гумры мысал сен,
Безег берип дурсуң агыр мәрекә,
Барсам хузурыңа, ненеңси борка?
Сөйүп гөрдүммикәм шу чака деңич?
Ек. Өңки гөренлем муң янында — хич.
Чын гүл шү болмалы. Гитди акыл-хуш.

Тибальт

Монтеккиниң сеси эшдилен ялы.
Гел бәри дөвүшсең, эщегиң оглы!
Йүзе перде чекип, тойы бозармың?!

Бизи рысва эдип, яйнап гезермиң?!
Сенжагазың угруи тапып, мен хәзир
Жәхеннемиң базарына гөндәрин.

Капулетти
Галмагалың нәме? Көшеш, гадырдан.

Тибальт
Бизде Монтекки бар! Нәдип гелдикән?
Сүссүрлип гелипдир гөзи ёк ялы.
Индем тойы бозмак онуң хыялы!

Капулетти
Ромео диййәмиң?

Тибальт
Хава, шо мурдар.

Капулетти
Көшеш ханы. Онда нәме язык бар?
Ол йигдиң говсудыр, диййсең асыллы.
Веронада шондан дана, акыллы
Йигит ёк диййп, гүррүң эдйәр халайык.
Ол бизде-де хеззет-хормата лайык.
Йыкдырман хич киме мен онуң райын,
Гох этме-де, бол сен буйругма боюн.
Мениң азда-кәнде сылаян болсаң,
Гашың чытма, кейп чек, пендими алсаң.
Айып бор гох этмек мыхман еринде.

Тибальт
Айып дәлдир дейюслаң бар еринде.
Мен муңа чыдаман...

Капулетти
Бетер эдерсиң!
Гөрсеңиз-ләң муны! Нениң эдерсиң?!
Ол чыдажак дәлмиш! Ол мунда ханмыш!
Ол чыдажак дәлмиш! Гызма мыхманмыш!
Өвүржекмиш яса мениң тоюмы!
Ол хүңкармыш! Йыкжакмышын өйүми!

Тибальт
Масгаралык ахыр.

Капулетти
Чыкмасын демиң!
(Мыхманлара.)
Бейле-де бир бозгак болар экени!
(Тибальта.)
Ол маңа ене-де бержекмиш акыл!
(Мыхманлара.)

Ел бермерин!

(Тибальта.)

Сен түйс надан, бедасыл!

Эдеп өврен.

(Хызматкәрлере.)

Чыралары артдырың!

(Тибальта.)

Әвренмесең, өвредерин! Бетдирин.

(Мыхманлара.)

Дарыкмаң! Мейлиси довам этдириң!

Т и б а л ь т

Гахарма бәс эдип, өтәйтсеммикәм?
Өтәйдерин. Йөне унутмаң мыдам:
Райыны йыкмасыз шо мыхманыңыз!
Ирде-гичде дөкер сизиң ганыңыз!

(Гидйәр.)

Р о м е о *(диндар лыбасында Жульетта йүзленйәр).*

Элиңизе дегди гөдеңси элим.
Языклы бенденин динләң тобасын:
Лебиңизе сежде әйлесин лебим,
Гүнә эден гүнәсинден сабасын.

Ж у л ь е т т а

Кераматлы ата, гысышмак эли —
Дессурдыр, тутяндыр саламың ерин.
Зерур дәлдир сежде диййәниңиз вели,
Кераматлы дийрден эжиздир серим.

Р о м е о

Эйсем нәмә деркармышын лебимиз?

Ж у л ь е т т а

Дога окаң. Шоңа деркардыр ата.

Р о м е о

Сиз — дога-да. Шоны окаялы биз.
Гулак гоюң, мәхрем эне, тагата.

Ж у л ь е т т а

Гулак гойян. Йөне эглип билмерин.

Р о м е о

Оң айбы ёк. Бойда асгын гелмерин.

(Оны өпйәр.)

Ынха инди лебим ювды гүнәсин.

Ж у л ь е т т а

Меңки гүнә этди илкинжи гезек.

Р о м е о

Онда гайдып бериң мениң гүнәхим.

Жульетта

Өпүшмек кәрин-ә сиз менден белет.

Энеке

Эжең саңа бир зат айтҗак диййә.

Жульетта гидйәр.

Ромео

Яңкы ким?

Энеке

Вей, шонам танаңзокмы сиз?
Ол-а — өй эеси, бизиң гызымыз.
Экләп-саклап, мен гетирдим кемала.
Гөреңсиңиз, тайдыр сахыпҗемала.
Оңа яр боланың галмаз арманы.

Ромео

Вах, ол асыл Капулеттиң гызымы?
Тора дүшдүм. Тапсам ягшы ызымы!

Бенволио

Хошлаш инди. Ерне дүшди ойнумыз.

Ромео

Ашарагам ачдык өйдйәң гөвнүмиз.

Капулетти

Гадырданлар, нирә? Энтек ир ахыр.
Совуграк затларам энтек бар ахыр.
Мейил ёкмы? Ховлукмачмы? Бор онда,
Көп саг болуң. Аман болсун ёл онда.
Чыра тутуң! Менем бир даш чыкайын.
Ох, вагтам бир чене баран экени!
Ятышсагам болжак.

Капулетти билен бейлёкилер гидйәрлер.

Жульетта

Айт-ла, энекәм,
Ич ишикде, хо бурчдакы дуран ким?

Энеке

Олмы? Гожа Тиберьоның догмасы.

Жульетта

Гапа етип сакланан ким болмалы?

Энеке

Ол-а Петручьоның көрпеси ялы.

Меркуцио гидйәр.

Жульетта

Шоң яныңда аяк чексе йигит ким?
Тансам этмән дурды.

Ромео гидйәр.

Энеке

Шон-а билмедим.

Жульетта

Бар, бил.

Энеке даргашып бaряклара тарап гидйәр.

Бир шол ша болмаса йүрегме,
Жыназам окалсын ника дерегне.

Энеке *(гайдып гелйәр).*

Оң ады — Ромео. Монтеккилерден,
Ганым душмаңызың догмасы экен.

Жульетта

Билмезликден яңа, йигренжи гүйжүң
Өнүмин мен этдим калбымын тәжи!
Душманым калбымы эйледи вейран,
Я. реб, доланармы, хей, маңа дөвран?

Энеке

Нәме диййәң?

Жульетта

Хич-ле. Гошгужык айтдым.
Багда танс эдемде бири өвретди.

Ханым Капулетти *(сахнаң аңырсындан).*

Жульетта!

Энеке

Эшидйәс. Барярыс! Билйән!
Мәреке даргашды. Йөр, Жульетта жан!

Гидйәрлер.

Хор гелйәр.

Хор

Көнелшип барярка өңки душманлык,
Тәзе бири тутды онуң орнуны.

Ромеодан зыят кес ёк Жульетта,
Йөне, арман, ишлер чатак, гөр муны.
Олаң ышгы зор гелсе-де бар затдан,
Етебилмез энтек бири-бирине.
Хоссарлары дыныш билмән хайхатдан,
Гөндержек бир-бирин тәтеримине.
Гызың хоссарлары Монтеккилери
Ек йигренйәр. Ромео-да шолардан.
Гыз йигиди гөрүп билерми бери?
Дыныш билермикә хунабалардан?
Олар кувват тапып тәмиз сөйгүден,
Душушарлар, нышан галмаз гайгыдан.

Х о р гидйәр.

ИКИНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНЖИ САХНА

Капулеттилериң багының хаятының яны.

Р о м е о гелйәр.

Р о м е о

Йүрек мунда галды. Нирә барайын?
Дивана мен, багтым сынап гөрейин!

(Багың хаятындан ашяр.)

Б е н в о л и о билен М е р к у ц и о гелйәр.

Б е н в о л и о

Ромео, дур!

М е р к у ц и о

Самсык дәлдир Ромео:
Ол өйдедир, укың хөзирин гөрйә.

Б е н в о л и о

Шу хаятдан ашып, бага гирди ол.
Меркуцио, чагыр оны, бахым бол.

М е р к у ц и о

Чагырманмы?! Хәзир мунда дикерин.
Ромео! Аклы чашан экенин!

Элдеки гуш болуп, саклан элимде!
Сазлашыклы сөзлер болсун дилиңде:
«Ах» дий, «вах» дий, «сөййән»,
онсоң «көййән» дий,
«Ышк пири, пайыңа башым гойян» дий.
Гахарланма, ятла пакыр зенаны,
Гыз тохмун йигренен Кофетуаны,
Айдып бер шоларың ровайтыны.
Сес-үйн ёк. Ал какды багты ятаны,
Өлүпдир. Мен болсам чагырян оны!
Хай, залыват, унутма Розалинаны!
Отлуклы гөзлери, ширин диллери,
Махытап йүзлери, инче биллери,
Ене-енелери унутма, оян.
Гел бәрик.

Бенволио

Ол бирден өйкеләймесин.

Меркуцио

Нәме дийип өйкелесин? Кәшгә мен
Болан болсам дост-ярлыкдан даш дүшен,
Башга бирне ыран болсам ярыны.
Бейле дәл-ә. Чекйән достуң зарыны.
Айтжагмы Ромеоң йүзүне айдян,
Ол мениң гадрымы билмели гайтам.

Бенволио

Гидели. Достумыз багда гизленди.
Оны көр дуйгулар эерләп мүнди.

Меркуцио

Чыкмаз эден тамаң батыл хыжувдан.
Дарагтың астында болуп бир чугдам,
«Алма биш-де, агзыма дүш» диййәр ол,
Хыялында бишен алма иййәр ол.
Йөне, арман, алма дәл-дә ол җенан,
Етҗек болсаң, гөргүси кән, җебри кән!
Ромео, валла-да, акыл ёк сенде!
Мен-ә гитҗек. Укы бүрйәр. Хош онда.
Сенем отур күйсәп йылы гужагы.
Йөр, Бенволио.

Бенволио

Йөр-ле. Тапылмажагы
Тапҗак болуп йөрмек бизе не хаҗат?

ИКИНЖИ САХНА

Капулеттилериң багы.

Ромео гелйәр.

Ромео

Билмезе гүлки-дә бу болуп йөршүм.
Нәмекә? Үчекде бир ягты гөрдүм.
Жульетта ялы-ла. Вах, сен гүндизим!
Голай гел. Ай билен бәслеш эзизим.
Рөвшенликде асгын геленсоң сенден,
Гараляр Ай гөриплигиң дердинден.

Үчекде Жульетта гөрүнйәр.

Бес эт хызматыңы пәклик пирине.
Қалбым есир бигүнәлик нуруна.
Бигүнәлик — дертдир. Дын сен шо дертден.
Эй, абы-көвсерим! Гандыр шербетден!
Дур мең Айым, билмән ничик Айдыгын.
Пышырдаяр. Сөзлерини аңдыгым,
Билердим мен ислегини гөвнүнин.
Белки, өзгә гүр берйәндир ол гөвүн.
Жүп йылдыз битирип асманлык ишин,
Сүйнүп баряр, ана, айдып хайышын:
«Тутсун — диййәр — орнумызы гөзлериң».
Вах, тутуп орнуны шо йылдызларың,
Сең гөзлериң нур сачсады асмандан!
Тебил тапып, гушлаң бары хер яндан,
Түмлүк өз пердесин сырандыр өйдүп,
«Даң агаряр» дийип, айдарды айдым.
Оя батяр. Нәмелеркә хыялы?
Вах, болсамдым элиндәки десмалы!

Жульетта

Хей, бармыка багтыгара мең ялы!

Ромео

Бир затлар-а дийди. Гөзүм рөвшени,
Нур сачдың башыма ярып сен түми,
Перишде дей ганат яйяң белентде,
Узатсамам, етмез голум, элбетде.
Ил барын аңкардан, хайран эйлеен
Перишде сен, бичәре мен, нейлейин.

Жульетта

Ромео! Вах, нирден душ гелдиң маңа?!
Үйтгет сен адыңы. Иш болдуң маңа.
Я-да мениң билен бирикдир гошуң,
Капулеттилерден дынсын бу башым.

Ромео

Диңләп дурсаммыкам, сеслeнсеммикәм?

Жульетта

Маңа зыңдан инди Капулеттилер.
Болмасаң Монтекки, борды бир геңси.
Бар, шолам экениң. Онда биз эйсем,
Монтекки диййәсми аяга, эле,
Я гердене, дөше, ажап шекиле?
Атда нәме язык? Бәгүл бәгүлдир,
Башга ат даксаңам, ысындан билдир.
Өзге хили тутулса-да сең адың,
Ромео! Бир сенсиң гөвнүмиң шады.
Үйтгет-де адыңы, эй, гара гөзүм,
Ал сен мени, едәйин мен өвезин!

Ромео

Геплешдик! Бер эли! Мен — сең сайланың!
Сең үчин, эзизим, бар зада тайын.
«Үйтгет» дийсең, үйтгедерин адымы.

Жульетта

Ким бу гараңкыда мениң одумы
Гозган киши?

Ромео

Айдып билмен мен оны.
Сең ыхласың үчин айдайын шуны:
Өз адым өзүме йигренжи инди.
Шол ат габат гелсе кагыз йүзүнде,
Йыртым-йыртым эдип зыңжагым белли.

Жульетта

Энтеклер кән затлар айдылман галды.
Бе-е, бу сес өңденем таныш сес ялы!
Сен Ромео дәлми? Монтекки дәлми?

Ромео

Шолам, дәлем. Адым айтмак гадаган.

Жульетта

Бу тайларык нә ёл билен дүшдүң сен?
Секйән дәлдир бәрик адам аягы.
Хоссарларым муны биләйсе-дагы,
Сыпмарсың өлүмден. Билйәмиң шоны?

Ромео

Хузурыңа ышгым гетирди мени,
Саклап билмез оны хич хили дивар.
Төвекгелиң ишин оңар бирибар.
Хоссарлардан хергиз этмериң хедер!

Жульетта

Олар гөрдүклери, башыңа етер.

Ромео

Бар беладан ховплы сениң назарың.
Маңа бакан мәхир билен гара, гыз,
Шолам мениң галканым бор, совдум бор.

Жульетта

Шолара бир гөрнәймегин.
Ховпуң зор!

Ромео

Пена болар маңа гараңкы гиже,
Майыл мен сендәки мәхирли гүйже.
Йылытмаса сең шол мәхриң ыссысы,
Өлен ягшы, болман хассаң хассасы.

Жульетта

Бу тайыны салгы берен ким саңа?

Ромео

«Ышгым салгы берди» дийдим-ә яңы.
Сен дүнйәниң о четинде болсаңам,
Денизч-ә дәл велин, хер не болсамам,
Шейле харыт үчин чыкардым деңзе.

Жульетта

Гараңкылык таң зат болайяр меңзе,
Ёгсам, утанжымдан бордум гус-гурум,
Әшгәр болды саңа мениң көп сырым.
Арман, элден бердим эдеп-экрамы,
Индя гич, гөнләйин, жогап бер ханы,
Сен мени сөййәрмиң? Билйән, ынаняи,
Сен «хава» диерсиң, дийжегиң аян.
Гыссанма. Сен мени алдарсың ахыр.
Касамын терк эдйән ышкбазам бардыр.
Растың дий, Ромео. Оюн дәл бу иш.
Белки-де, мен келпең, еңлес гызжагаш?
Бейле болса, алян сөзүм ызына,
Етмерсиң сен Капулеттиң гызына.
Өз эрким-ә эдип билмен мен муны,
Себәби жан-дилден сөйдүм мен сени.
Шоң үчин еңлесем дийсең диерсиң,

Иөне мен нәзиргәп, хонданбәрсирйән
Зенанларың эичесинден пәкдирин.
Арман, ичим дөкүп, кән геплэпдирин,
Билмәндирин диңлейәниң бардыгын,
Өт гүнәми. «Янра, бир бикәр» дийип,
Йүрегми ачанмы алма сен янса

Ромео

Дарагтлаң башына Айдан нур ягса,
Күмүшсөв бор, ант ичйәрин шол Айдан...

Жульетта

Ёк, оның телек бор, билсең сен Ай-да
Үйтгәп дуран затдыр хер отуз гүнден.

Ромео

Онда айт, нәмеден касам эдейин?

Жульетта

Хич затдан. Ёгсамам ант ич өзүңден,
Шол антың зыят бор антлаң узундан.

Ромео

Ант ичйән, эзизим! Йүрек урярка...

Жульетта

Болды, бес. Ынаняң. Бир сен дийип дурка
Чекинйән ене-де. Тиз бишди сөвда.
«Хәх» дийсек, «мәх» болды. Алсак мысалы,
Болмаз-да сөвдамыз даң сазы ялы,
«Даң сазы» диймәнкәң, өчйәндир нуры.
Хош инди! Ягтылды калбымың төри.
Ачылар гелйәнчәң, гунчасы багтың,
Ачык болсун ёлуң! Жаным, хош вагтың!
Мең калбым нурана дуйгудан долы,
Арзувым, шонданам ак болсун ёлуң.

Ромео

Сени мунда гоюп, нирә гайдайын?

Жульетта

Сөвда бишди. Инди нәме айдайын?

Ромео

Мен ант ичдим. Сенем ант ич, гөрейин.

Жульетта

Өңрәкденди мең ант ичип йөреним.
Вах, гечен зат. Инди болса билйән-ле...

Ромео

Нәме, антың гайдып алжак боляңмы?

Жульетта

Хава, антым хасам беркидер ялы.

Эрким ёк эркиме эрк эдер ялы.
Ышгым — дүйпсүз умман, мәхримем шонча,
Нәче харч этсемем, кеммән бир дамжа,
Гайтам жошяр, долуп-дашяр шол умман.

Сахнаның аңырсындан энекәң сеси гелйәр.

Мени чагырялар. Гитдим. Бар аман.—
Барян, барян! — Жаным, гаты гөрмегин.
Дур-ла энтек. Белки, ене гөрнерин.

(Гидйәр.)

Р о м е о

Эй, гудратлы гиже! Гөрен ахвалым
Дүйшүм-ә дәлдир-дә? Багтымың салын
Гойбердим уммана. Эшрет чар яным.

Ж у л ь е т т а үчеге доланып гелйәр.

Ж у л ь е т т а

Ромео, гулак гой. Мени аляның
Чын болса, эртир сен хабардар этгин.
Нирде никалашжак? Нәвагт? Айтгын.
Ир билен яныңа ибәрин бирин,
Айтгын шоңа нәме болса пикириң.
Саңа багш эдйәрин херне барымы,
Башымың тәжи сен, гөвнүм арамы.

Э н е к е *(сахнаның аңырсындан).*

Көшегим!

Ж у л ь е т т а

Барярын. Хәзир энекәм!—
Барды-гелди, болса гөвнүңде гүман,
Онда-ха...

Э н е к е *(сахнаның аңырсындан).*

Көшегим!

Ж у л ь е т т а

Вагтымыз барка,
Эл чек менден, гайдып гөрүнме бәрде.
Эртир сорашарын.

Р о м е о

Антымдан дәнмен...

Ж у л ь е т т а

Йүз муң керем сағ бол.

(Гидйәр.)

Ромео

Даш дүшсем сенден,
Йүз мүң керем ах чекерин, эзизим.
Мейлисден гайдана чалымдаш болшум —
Башда саг, гайдамда айлавлы башым.
(Чыкалга тарап уграяр.)

Жульетта үчеге доланып гелйәр.

Жульетта

Ромео, нирде сен? Ёкмы жүлжүлиң?
Чалып шоны, чагырардым билбилим!
Гыгырмага алажым ёк, мен — бенди,
Егсам зовладардым, өрүзип кенди,
«Ромео, нирде сен, башымың тәжи?»
Дийип, зовладардым сесим ятынча.

Ромео

Эзизим эзизин чагыряр енем.
Ярың сеси гиже нэзик бор экен!

Жульетта

Ромео!

Ромео

Эзизим!

Жульетта

Эртир нэмахал
Жогабың билмәге ёлласам болар?

Ромео

Сагат докузларда.

Жульетта

Бай-бо-ов! Узак-ла!
Сабрым гачаймаса... Нэме дийжекдим?

Ромео

Ядыңа сал, гарашарын энтек мен.

Жульетта

Гараш. Ене чыкарайын ядымдан,
Сыпдырмазлык үчин сени янымдан.

Ромео

Ядыңа сал, ятдан чыкар. Гыссанма.
Тэ бир зат диййәнчәң дуржак мен мунда.

Жульетта

Даң агаряр. Бар, гитсене, ай, оглан.
Нэдип айрылшайын? Бир зат дий, оглан.
Аягы сапаклы элдеки гуш сен,

Ашак чекип боляр сәхелче учсаң.
Ынха-да болшумыз.

Ромео

Галмаз арманым

Кәшгә шол гуш болсам!

Жульетта

Вах, менем, жаным,

Шейле гуш боланцы ислейән нәлер,
Йөне мәхрим сениң ганыңа галар.
Хош инди!.. Шей диййән, йүрегим вели,
Гитме — диййәр.— Бакы биле болалы!

(Гидйәр.)

Ромео

Хош гал! Саңа сүйжи укы яр болсун,
Кир-кимирсиз калбың долы нур болсун!
Менем инди руханыңка барайын,
Үшбу иши оңа гүррүң берейин.

(Гидйәр.)

ҮЧҮНЖИ САХНА

Лоренцо атаның хүжреси.

Элин себетли Лоренцо ата гелйәр.

Лоренцо ата

Гижәң гашы чытык. Гүн болса огрын
Булда безег берйәр, гайгырман нурун.
Өйлерне ховлугян серхошлар кимин,
Яздырды түмлүгем атың жылавын.
Сәхер чыгын сорайманка Гүн ышгы,
Менем гижә галман, үмүш-тамышда
Долдурайын себедими отлардан —
Тенекар отлардан, дерман чөплерден.
Земин — энесидир әхли махлугың.
Хем габыр, хем өмүр — манысы онуң.
Гөвсүндәки бар зат басып эңегин,
Соряндыр земини — мәхрем энесин.
Сан-сажаксыз балаларна бу земин
Сан-сажаксыз кешп берипдир, аперин!

Даша, гүле пешгеш берен гудратын
Гөр, шонда аңарсың онуң гурбатын!
Әзиздир земине хер чөп, хер дәне,
Себәп, олар — бала, земинем — эне.
Хайырдыр мундакы бар задың аслы,
Себәп, земин — эне, бар задам — несли.
Элбет, эбетейин билсең — хайырдыр,
Билмесең, бар хайыр — дуран бир шердир.
Алып гөрсек, ынха, шуҗагаз гүли,
Бир зады зыянлы, бири — пейдалы.
Мунуң гүли дертлиң дердин сабадар,
Көк билен япрагам — дуран авыдыр.
Калбымызам меңзеш бизиң шу гүле
Хайыр иш җең гуряр мыдам шер биле.
Онсоң җеңде рүстем гелсе шер тайы,
Янындадыр дишин чархлап, Эзрайыл.

Ромео *(сахнаның аңырсындан).*

Атам!

Лоренцо ата

Тоба! Кимкә даң саз бермәнкә,
Менлик иши чыкып гелйән бу бенде?

Ромео гелйәр.

Ох, бу сенми? Бейле ирләпсиң вели,
Эйгилик болсун-да. Саглыкмы бери?
Гожа болсаң — айры гүррүң. Гожалар
Ишлидирлер, шөвүр чекер гиҗелер.
Җуванлык диениң — онуң өз ёлы,
Җуван укың кейпин гөрмели ялы.
Укыны терк эдип, даңдан гелениң —
Дүйпли бир себәби болмалы онуң.
Ир турупсың велин, сен нәревләнсиң,
Белки, узын гиҗе ятанам дәлсиң?

Ромео

Сен — мамла. Шу гиҗе чирим этмедим.

Лоренцо ата

Тоба! Розалина гадыр этдими?

Ромео

Ёк, атам. Оң билен гүррүңим тамам.
Гайдып адын тутман мен Розалинаң.

Лоренцо ата

Мунуң — макул. Эйсе нәмә бегенйәң?

Ромео

Диңле, атам! Хэзир хабарым берйэн:
Дүйн мейлисе бардым, дагланды калбым,
Менем даг салана өз дагым салдым.
Икимизи бир-биреге чат инди.
Өзем тиз бол. Бер бир несихат инди.
Ёк маңа сең пендиң белли бахасы!
Душмандан дост тутдум, болсамам асы.

Лоренцо ата

Мен нәме айдайын? Гысcанма ханы,
Гүррүңиң гүмүртик, аңмадым маны.

Ромео

Ашык болдум Капулеттиң гызына,
Оң калбынам бенди этдим өзүме.
Инди бир-бирексиз гечмез гүнүмиз,
Ника гыйсаң боляр, галан затлар дүз.
Йөр деррев, чыкалы шонуң угруна.
Җикме-җик затлары айдарын соңра.
Йөне, илки билен, хайышым сенден,
Шун ника гыйҗагна сөз бер өңүнден.

Лоренцо ата

Эй, гудратлы таңрым! Бу не ахвалат?
Розалинаң иши болупдыр телек.
Гөрсеңиз-ләң бу заманың яшларын,
Йүрек — хич зат. Гөрсе боляр гашларын.
Яп-яңам-а халыс йитирип башың,
Башга бири дийип дөкйәрдиң яшың?
Боюр-боюр яшдан өнен булаклар,
Бидерек экен-дә? Шейлеми? Гепле.
Ханы ич хүмледип гезен гүнлериң?
Ханы ызын үзмән ах чекенлериң
Эййәмхачан чыкайдымы ядыңдан?
Баш чыкарар ялы болмады мундан.
Розалина дийип, өлүп-өчйәниң
Яланмыды эйсем җандан гечйәниң?
Эркек кишиң сөзи шу болса, валла,
Зенандан-а геңем гөрмели дәл-ле!

Ромео

Шоң үчин дәлмиди иен көтегим?

Лоренцо ата

Шоң үчин дәл. Өте гидениң үчин.

Ромео

Шоң үчинем совашдым-да эййәм мен.

Лоренцо ата
«О болмаса, бу экен-дә» диййәмиң?

Ромео
Муным өңкиң-дагың тайы дәл ахыр.
Ол — дуран гахарды. Бу болса — мәхир.

Лоренцо ата
Сең бу болшуң гахарланмаз ялымы?
Ацандыр сөзүни харлаяныцы.
Эйсем-де, мен — сенлик, гөчгүнли көрпәм.
Душурсам икиңиз — бәхбит бор, белкәм.
Гөрйән велин, шу сапаркы ыхласың
Деп этмели оңшуксызлык беласын.

Ромео
Йөр-дә деррев!

Лоренцо ата
Сабырлырак боларлар.
Ажыган кес өлмез, алңасан өлер.

(Гидйәрлер.)

ДӨРДҮНЖИ САХНА

Көче.

Бенволио билен Меркуцио гелйәр.

Меркуцио
Ромео нирлерде сүмсүнип йөркә?
Өйлерне барыпмы? Билйәнсиң, белкә?

Бенволио
Ёк. Мен сорап гөрдүм.

Меркуцио
Вах, Розалина,
Гуймәп оны еңлес, болгусыз ойна,
Бичәрәниң ашырандыр аңкасын.

Бенволио
Эшитдиңми? Қапулеттиң егени
Тибальт оңа бир хат иберенмишин.

Меркуцио. «Дөвүшсең; гел! диендир. Ине гөрерсиң.

Бенволио. Ромео оң җогабыны берер.

Меркуцио. Җогабыны берер-ле. Хата җогап бермек бир үйтгешик әрлик дәл.

Бенволио. Ек. Олам «Дөвүшсең, гел!» диййп жогап берер.

Меркуцио. Бичәре Ромео! Ай йүзли албассының шар гара гөзлери онуң ганыны дөкүпдир. Ышгың мукамы онуң гулагыны дешипдир, ышгың пейкамы онуң йүрегинден гечипдир. Хей, шейле халдакы адамам Тибальта тай гелерми!

Бенволио. Тибальт нәмемишин?

Меркуцио. Ады Тибальтам болса, сең диңләп эртекиңдәки пишик Тибальт-а дәлдир, пугтажа белле-де гояй. Ар-намыса гезек геленде, дуран бир аллажыдыр. Яраг тутушы — диййсең есердир. «Хәх» диймәнкәң, ярагының сапы гөбегиңе дирелип дурандыр. Дуэлде шейле бир урушяндыр велин, телпек гояймалыдыр! Онуң үйтгешик-үйтгешик passadosьпа, онуң punto reversosьпа, онуң haisine нәме диерсиң!

Бенволио. Нәмесине?

Меркуцио. Ай, ол самсыкларың айдянжа затлары-лай, гүмүне гитсинлер-ле! Хачан гөрсең, «Алла кессин, яраг диййбем шуңа дийәйсең! Халалың болсун, әр диййбем шуңа дийәйсең! Вах, ол женаны гөрсеңе, мал диййбем шоңа дийәйсең!» диишен болуп йөрендирлер. Дензиң аңырсындан сүмлүп гелен шейле болгусызлыгы башыңыза япжакмы диисене! Айын болмаса, «pardonnez moi я-да don, don!» диен боларлар. Балаклары нәтеңет, дызларындан ёкарсына ел берлен ялы. Базара барсаң, оларың дердинден гечере ер ёк!

Ромео гелйәр.

Бенволио. Гөр-ле; о гелйән Ромео ялы-ла!

Меркуцио. Сыкылып, какадылан балыга-ха дөнүпдир! Э-эй, адамзатдан дөрән бичәре ынсан! Сен, валла-да, какан балыга дөнүп гидипсиң! Инди олам, Петрарка ялы, гошгы гошуп, эрәп-акып йөрсе, гелшәйжек! Аслында-ха Петраркаң Лаурасам ашханада хапа булашып йөрен хелейлерден энайы дәлдир велин. Бонжур, синьор Ромео! Өзүңизиң француз балагыңыза француз тагзымыны кабул эдиң! Болса-да, дүйн-ә ишимизи гөрдүңиз!

Ромео. Икиңизе-де салам. «Ишимизи гөрдүң?» О нәхили?

Меркуцио. Билмедигем боляр-а. «Биле гайдалың» диййп геплешмәнмидик? Сиз болса, гөзүмизе чөп атып, сумат болдуңыз.

Ромео. Багышла, гадырдан Меркуцио, мен инди гаты ишли! Шиндики улашан ишимде геплешен задымызам яда дүшер ялы дәл.

Меркуцио. Нәсини айдяң! Сең улашан ишиң ялы ишде дызанаклап йөремелем боляндыр.

Ромео. Гаты сыпайычылыклы айдылан зат.

Меркуцио. Нәсини айдяң! Мен сыпайычылыгың гүлүдирин.

Ромео. Өзем махмал гүли болмага чемелин.

Меркуцио. Бардың үстүнден.

Ромео. Мең көвшүмиң багжыгындакы гүл ялы.

Меркуцио. Па-хай, дузладың-ов! Бужагаз көвшүлң шеребәни олтаңың дагаянча сепеләбергин инди. Э-эй, шеребе, шеребе! Өмри көвшүң петегиниң өмрүне барабар, дүнйәде еке-тәк шеребе, аперин саңа!

Ромео. Оңа дерек, сен петекден узакчылрак ялы. Петекден узакчыл болмагыңа бихаялыгың көмек эдйән болаймасын?

Меркуцио. Нәме, бү сең «ах-вахыңча-да» ёкмы? Инди сең биле гүрлешсе болҗак. Инди сен Ромео болдуң. Шол баякы Ромео болдуң. Сең бү сөйги диййән албәссың болса хачҗалы чөпе эсги барыны долап, о бурчдан бу бурча ёмаланып йөрен, агзы гыллыклы бетнышандан энайы дәл.

Бенволио. Ханы, бес этсене!

Меркуцио. Сен, нәме, бү менден кем отурар өйдйәңми?

Бенволио. Мен бү гүррүң гутарар ерде гутармазмыкан өйдйән.

Меркуцио. Ялңышяң. Мен меселәң дүйбүне етдим, индем гойян шү гүррүңи.

Ромео. Бейләңизе середиң-ле! Гөр, ничик томаша, хә!

Энеке билен Пётр гелйәр.

Меркуцио. Гөзъетимде елкен гөрүнйә!

Бенволио. Өзем ики дагы бар: узын көйнек хемем балак.

Энеке. Пётр.

Пётр. Нәме хызмат?

Энеке. Елпеважымы бер, Пётр.

Меркуцио. Береверн шоңа елпеважыны, йүзүни перделесин. Оң йүзүне бакандан, елпеважа бакан кән говы ахырын.

Энеке. Эртириңиз хайырлы болсун, мерхеметли адамлар!

Меркуцио. Агшамыңыз хайырлы болсун, мерхеметли бике!

Энеке. Нәме, эййәм агшам дүшдүми?

Меркуцио. Шейле ялы өз-ә. Сизиң үчин шейледиг-ә гүррүңсиз.

Энеке. Пәх-ей, таңры ёкдурмадык! Сиз нәжүре адам?

Ромео. Бикәм, аллатагала муны өз-өзүни яңсыламак үчин ярадыпдыр.

Энеке. Гең гөрәймели? «Өз-өзүни яңсыламак үчин» дийдиңизми? Ай, оң билен ишим ёк-ла. Ханы, хайсыңыз айтжак, мен Ромео атлы көрпе йигиди нириеден тапып билерин?

Ромео. Баш үстүне. Йөне сиз гөзләп тапянчаңыз, көрпе Ромео көрпеликден чыкса герек. Ромеодан эрбет адым болманы үчин, Ромео атлы адамлардан иң көрпеси — мен болмалы.

Энеке. Сиз Ромео болсаңыз, мен сизе бир саргыды айтмалы.

Бенволио. Гөрерсиң велин, ол муны бир ере шамлык нахара индесе герек.

Меркуцио. Хай, сениң арагезер болайшыңдан! Атымына гелендир, залыват!

Ромео. Нәмедир ол?

Меркуцио. Арман, товшан-а дәл. Товшан боланында-да гарры, оразада иймәге ярамаса. (*Айдым айдяр.*)

Бир бөлек товшан этин
Ийсең долап хамыра,
Оразаның бозулдыгы болмазмыш.
Йөне кәярым велин,
Гарташан болса товшан,
Агза салсаң, бир дишиңем галмазмыш.

Ромео, өе гайтмак хыялың ёкмы? Биз сизде нахар эдинжек.

Ромео. Барыбериң. Менем хәзир барарын.

Меркуцио. Хош вагтыңыз, кемпир бике, хош вагтыңыз!

Энеке. Хош вагтыңыз, йүзүңизи бабалы гөрсүн.

Меркуцио билен Бенволио гидйәр.

Айтсаңыз-лаң, мерхеметлим, өзүни хонданбәрси тутян яңкы бихая ким?

Ромео. Ол — өз гүррүңини өзи диңлемеги халаяң бир йигит, екеже сагадың ичинде шейлебир яңрар ве-лик, соңундан бир айлабам өкүшип ызындан етип бил-йән дәлдир.

Энеке. Яңкы айданлары маңа дахыллы болса-ха, оңуллыгың үстүнден бармаз ол, өзи ялы бәш ойнам би-хаядан он эссе артык бихая-да болайсын. Кими яңса алмалыдыгыны мен оң гөзүне гөркезерин! Мен гөркез-месемем, гөркезен тапылар. Гөтерим харамзада дийсә-ни! Бейле гүрлешесиң гелйән болса, сен өз бикесумак-ларыңы, өз кемчилериңи тапмадыңмы дийсене! (*Пётра йүзленип.*) Ери, муңа нәме диерсиң! Хер өңьетен венсз-зына-ха муң бикесине агзындан гелениңи дийип дур, бү-де агач ювудан ялы болуп дур.

Пётр. Вах, мен аң салмандырын. Билен дагы эден болайсам, бада-бат ярагымы ялпылдатмаянмы! Мен яраг ишледишим хич киминкиден пес дәл ахырын. Яра-га япышмага делил болдугы бес, онсоңам, элбетде, ка-нун өз тарапымда болса.

Энеке. Тоба-тагсыр, энтегем өзүме гелип билемок, сандырап дуруп! Гөтерим харамзада дийсәни!.. Вах, мерхеметлим, мен дүйбүнден башга иш билен гелйип-дим-ә. Хава, бикәм билип гел дийди. Оң бил диен зады, элбетде, гизлин зат, йөне сиз, мерхеметлим, оң башыны--гөзүни айлажак болян болсаңыз-а, нәме дийжегимем билемок, жуда можук бор. Себәп дийсең, мең бикәмиң энтек жуда башы яш, хава, онсоң, оны алдайсаңыз... Говы адамлар бейтмел-ә дәлдир. Сизем бейтсеңиз, гел-шиксиз бор, чыпбакай чыным, гаты гелшиксиз бор.

Ромео. Ханы дур, энекәм. Илки билен-ә, бикәңе менден салам айт. Мен оңа тагзым эдйән. Ынанай шу-на...

Энеке. Мен муны айдарын оңа. Сиз адам-дагам дәл экениңиз. Бай, бегенер-ә гөргүлижик!

Ромео. Нәмәни айдарын диййәң? Мен энтек дий-жегимем дийип етишемог-а.

Энеке. «Ынанайың дийди» диерин. Шуң өзем аз--күш зат дәлмикә диййән мен-ә.

Ромео

Ол бир ёлун тапып, шу гүн гүнортан
Гелсин хузурына Лоренцо атаң.
Атам шонда гыяр никамыз бизиң.
Айтгын шуны. Бү-де дабан азабың.

Энеке

Гойсаңыз-ла, маңа хич зат герек дәл.

Ромео

Гөр-ле муны! Берйәкәлер аларлар.

Энеке

Хош болгай. Гүнортан гелдиги билэй.

Ромео

Сен өзүң бутханаң агзында болай.
О тайык йүп алып бир адам гелер,
Шоңа гөз-гулак бол. Ярым гижелер
Шол танап багтыма говшурар мени.
Саг бол хызматыңа, унутман сени.
Хош инди. Бикәңе етир тагзымым.

Энеке

Алла кувват берсин! Егса-да, гузым...

Ромео

Нәме?

Энеке

Ол адәмңыз ынамдармыдыр?
Белки, артык адам герегем дәлдир?
Өзүмем-ә оңарардым бү иши.

Ромео

Чекинме. Ол — дийсең ынамдар киши.

Энеке. Боля, мерхеметлим. Вах, мең бикәм... Тоба, тоба!.. Кичижиккә оң болшуны бир дийсене... Билер болсаңыз, шәхерде ене бир йигит бар, Парис дийлен бири. Олам оңа хырыдар өзи. Йөне бикәм үчин гурбакгадан эпайы дәл, хава, хава, гурбакгадан эпайы дәл. Мен бикәме айдян-а, «Ромео гаранда, Парис сизе хас мынасып йигит» диййән. Шей диййән вели, оң йүзи еди ювлан ак эсгә дөнәййә. Егсамам, «рейхан» билен «Ромео» бир харпдан башлаямы?

Ромео. Бир харпдан, энекәм. Башланда нәме? Икисем «эр» харпындан башланя.

Энеке. Сиз, яшлар, бай, дегишген боляңыз-а! «Рр...» дийсен, итиң харпы боля. «Эр» дийсең — башга гүррүң. Сизиң адыңыз «Рр» билен башлананок ахветин. Мен билйән, бикәм сизиң адыңыз билен рейханы гошуп, хер хили сөзжагазлар ясая. Эшитсеңиз, хошуңыза гелерди.

Ромео. Бикәңизе мең ериме-де тагзым эдиң.

Энеке. Йүз мүң керем тагзым эдерин.

Ромео гидйәр.

Пётр!

Пётр. Нәме хызмат?

Энеке. Елпеважым ал-да, өңе дүш хаты, җанлырак болҗак бол өзүңем, ханым.

Гидйәрлер.

БӘШИНҖИ САХНА.

Капулеттилериң багы

Җульетта гелйәр.

Җульетта

Ярым сагатлык дийп гиден энекәм,
Докузда гидиши. Нәме болдукан?
Азашайдымыкан? Ёк, бейле дәлдир.
Гарран гөргүли-дә, дийсең хаялдыр.
Пикир ялы йындам болайса чапар!
Ол түми ковлаян куяш нуруидан —
Шонданам тиз гидип, күйсәним тапар.
Ышк пирине, ышк хоссары кепдерә
Ганат, кувват берен шол пикирдир-дә!
Ол-а шейле велин, Гүн орта болды,
Билмедим, энекәм не дерде галды?
Үч сагат вагт гечди, ёк хабар-хатыр,
Вах, җуванлык дөври болсады, пакыр,
Ромеоның, мең ышгымың угрунда
Җелеп агаҗы дек боларды шонда.
Арман, кемпирлерде кән боля хиле,
Олар сениң гыссаняның нә билйә?!

Энеке билен Пётр гелйәр.

Анха, олам гелйә. Эзиз энекәм!
Гуртмы, тилки? Оны гөренсиң, белкәм?
Пётры град ай.

Энеке

Бар, оглум, бош сен.

Пётр гидйәр.

Жульетта

Халың тең ялы-ла?.. Лапың-а кеч сең.
Гурдам болсаң, тилкем болсаң, якма-да,
Жан энекәм, айдып отур хабарың,
Бейле ажы назар билен бакма-да.

Энеке

Лутүм чыкды. Дур, бир демим дүшүшсин.
Ансатдыр өйдйәңми? Ысгындан гачдым.

Жульетта

Бир зат дий, жан эне, бир көшешейин,
Жаным согруп, сең жаныңа гошайын!

Энеке

Бә-әй, муң гыссанайшың! Өлүп баряңмы?
Демим демме етеног-а, гөрйәңми?

Жульетта

Гөрйән. Зейренмәг-ә сең межалың бар.
Айдайсана, жан энекәм, нә хабар?
Дессанданам узын боляр гүррүңиң,
Билмен, соңы я хайыр, я шер мунуң?
Айт-да дын-да, өртәп дурман сен мени,
Табшыран ишими этдиңми бери?

Энеке. «Иш этдиңми?» диййәң, балам. Өзүң билйәң-дә. Хазынам дийип, бир зады тапыпсың! Менден идиисиз сайлап-сечен задың, индем өзүң бил. Ромео дийжексиң! Нәдейин-дә... Йүзи-гөз-ә хич ненең дәл оң, бойы-сыраты дийсең онданам говы. Элинде, аягында кем ери ёк. Ай, хава-да... Аллаха сыгныбер, балам. Энтек нахар эдинен-ә дәлсиңиз?

Жульетта

Ёк, энтек. Булары билйән мен өңден.
Тойлы гүррүң нәтди? Хабар бер шондан.

Энеке

Вах, балам, сен менден сорасаң хабар,
Келләм дөвлүп баряр, билим агыряр!
Дызымда галмады ысгын-дерамат!
Мен пахыры шейдип хорлап йөршүңи
Худай халармыка? Билйәмиң шуны?

Жульетта

Вах, нәдейин? Ядандыгың билйән-ле.
Нәме гүррүң этдиң сен онуң биле?

Энеке. Ай, нәме, сыпайы, гөрмегей йигидиң гүррүңи-дә, өзем эдепли адамың гүррүңи. Ол неме дийди... Ажең нирдекә?

Жульетта

Ниреде бор өйдиәң? Өймүзде эҗем.
Җогабың нәтүйсли? Ек-ла хич вежиң.
«Эдепли адамың гүррүни» диййәң,
«Эҗең нирде?» диййәң.

Энеке

Эй, тоба, тоба!
Гөрсеңиз-ләң! Мунуң бисабырдыгын.
Балам! Эндам-җаным зерзав-да агын!
Өзүң оң янына хайдабер инди.

Жульетта

Ери, ол нәме дийди? Айдаймак кынмы?

Энеке

Гыйдырҗакмы хәзир өзүңе ника?

Жульетта

Хава.

Энеке

Онда тиз бар Лоренцонынка...
Әриң болҗак гарашып дур шо ерде.
Гөр-ле муны! Нәме бейле гызардың!
Тиз бар, болҗак болсаң онуң гелини!
Менем мунда галып, пейләп чемини,
Гиҗе шөвүр чекйән сең легзаныңа
Йүп тапып гоймалы, билдиңми, балам.
Гарры болсаң, гөрең сени екирйәр.
Шү гиҗе сеңңем-ә йүкүң етирлер.
Гарбанайын. Тиз бол, көрпеҗе бикәм.

Жульетта

Гитдим. Өмрүң зыят, кәбәм энекәм!

Гидйәрлер.

АЛТЫНҖЫ САХНА

Лоренцо атаның хүҗреси.

Лоренцо ата билен Ромео гелйәр.

Лоренцо ата

Пугтадан пугтадыр никаның ёлы,
Соң «вах» диймез ялы, ойлан мазалы.

Ромео
Ойландым. Башыма гелсе-де нә гүн,
Душушса мең билен Жульетта жаным,
Бермен шо пурсаты дүнъе малына.
Говшур ыкбалымы шоң ыкбалына.
Онсоң өләйсемем, галмаз арманым,
Дийсем боляр оңа: «Сен меңки, жаным!»
Лоренцо ата
Жошгунлы дуйгулаң хатардыр соңы,
Совулмаз түмлүги атырмаз даңы.
Оңушмаз бир ерде от биле дәри,
Асал сүйжи затдыр, шолам ахыры
Артык ийсең, ава дөндерер агзың.
Небсиңе хай диймек — олам бир парзың,
Херки затда чении билен утяндыр.

Жульетта гелйәр.

Анха олам гелди. Гөрсең, учяндыр,
Гадам басды бәрик ганатлы периң.
Чекип герденинде ышгың хесерин,
Елекденем енил гайян боларлы.
Жульетта
Салам, мәхрем атам! Ромео бармы?
Лоренцо ата
Айдыбер, Ромео, айтжак задыңы.
Ромео
Айтсана, Жульетта, сеңңем багтыңы
Гизләп билмән, толгунярмы йүрегиң?
Шейле болса, сайлап сөзлең геректин,
Беян эйле жүп йүрегиң арзувын.
Сайра сен, эшдейин билбил овазың,
Душушсам, жошгундан дыңзаяр язым.
Жульетта
Сеңкиңем чени дәл жошгуным мениң,
Сөз тапамок, нәдип беян эдейин?
Ышгым мөвжәп, агжак боляр кенардан,
Саклатмажак боляр, чогяр-да бирден.
Лоренцо ата
Йөрүң, хаял этмән, башлалың ише.
Хыжув гүйчли, деррев ника гыймасак,
Ишлер чатак болжак, хай-күш диймесек.

Гидйәрлер.

ҮЧҮНҖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА

Мейданча

Меркуцио, Бенволио, Меркуционың гарындашы, хызматкәрлер гелйәрлер.

Бенволио

Меркуцио, йөр гидели бу ерден.
Ыссы. Думлы-душуң Капулеттилер.
Олаң гапы чогаймасын бирденкә,
Болмасы иш болаймасын бирденкә.

Меркуцио. Мейхана гирен бадына, ярагыны столуң үстүнде гоюп: «Алла жан, өзүң говусыны эт!» диййәң, икинҗи кәсәни гөтеренсоңам, сен-мен ёк, ярагына япышян болгусызлар бардыр-а, сен шолара чалым эдйәң.

Бенволио. Эйсем, мен шейлемидирин?

Меркуцио. Гадырданым, Италиядакыларың хеммеси ялы, сенем гөчгүнли йигит. Пайхасланмалы еринд-ә гөчйәң, гөчмели еринде-де пайхаслылык сатяң.

Бенволио. Гойсана?

Меркуцио. Эйсем нәме? Гүмансыраданам боляр-а! Өзүң габасакгал болаңсоң, селчеңсакгала дызытдырып дуран сен дәми? О болмаса, үлҗе ийип дуран бендә «шү маңа гөзи гызаран диййәр-ов» дийип, гызыл юмруга гирип дуран сен дәми? Сең гөзлегиң — гызыл юмрук, оңңам гөзлеги — сен. Бир бенде үсгүринҗирәп, сең гүне чишип ятан көпегиңи ояданда, оң башына итиң гүнүни гетирен сен дәми? Оразадан өң тәзе көвүш гене дызытдырып дуран сен дәми? О болмаса, тәзе көвүш гейип, шоңа көне багҗык дакана дызытдырып дуран сен дәми? Гөр-ә, шоң ялы адамам маңа «пайхаслы бол» диййәр-ә?

Бенволио. Мен бейле дызытдыраган болсам, дызытдырмаздан өңинчә, ховлукман, өзүмиң гамымы нердим.

Меркуцио. Гамымы нердим! Вах, гам жаныңы алсын!

Тибальт билен бейлекилер гелйәрлер.

Бенволио. Валла кессин, анха Капулеттилер гелйәр.

Меркуцио. Валлаң гүмүне гитсин. Мең валла билен ишим ёк.

Тибальт. Ханы, гелиң, огланлар! Мен булар билен бир гүмүр-ямыр эдейин. Келам агыз сөз айдышсак, боля, женаплар!

Меркуцио. Келам агыз! Гөрүң-ә муң гомпаран болшуны! Белкәм, «я — сиз, я — биз» эдерис!

Тибальт. Хызматыңыза тайын! Бахана тапсаңыз боля.

Меркуцио. Овал-а бахана тапмалы, онсоңам оны сизе бермелими?

Тибальт. Меркуцио, сен Ромеоң гыжагыны гөтерйән-ә дәлсиң?

Меркуцио. Гыжагыны гөтерйән? Гөрсене муң тапыныжа сөзүни! Биз, нәме, сергездан сазандалаң сөбүкбасарымы? Шейледир өйтсеңиз-ә, билениңизден галман! Ынха мең сыхаваҗым! Җыгыллажагыңыз, гелиберин! Гелиң, мен шоң гыжагыны гөтерйән!

Бенволио

Нәмә герек шү галмагал? Гидели.
Гитмежегем болсак, онда шейдели:
Чөзели даваны акыллы-башлы,
Гөрене гөз болуп дурмалы. Хошмы?

Меркуцио

Гөрмек үчин берлипдир гөз дийлен зат.
Гой, гөрсүнлер! Дәлдирин мен бигайрат.

Ромео гелйәр.

Тибальт

Дуруң! Ынха мениң гөзләп йөреним.

Меркуцио

Ә-хә! «Шу — дийсене — гөзләп йөреним»?
Әхтимал, бү йигдиң этмели иши
Гечирмекдир сениң гарныңдан чиши.

Тибальт

Әхли йигренжими диййән бирбада.
Ромео, билип гой, сен — харамзада.

Ромео

Тибальт, билсең, хәзир мениң ягдайым,
Сең гүнәңи гечмели мен, айдайын.
Харамзада дәл мен. Саг болсун башың,
Угры ёк боларлы адам танайшың.

Тибальт

Киме герек бу бейхуда сөзлериң?
Нирә барсаң, бозгаклык сең гөзлегиң.

Ромео
Гөвнүң йыкан ерим ёкдур, сен билсең,
Ене сәхел салым тагапыл кылсаң,
Эшдерсиң гарындаш боланмыз бизиң.
Агзыбир болалың, Капулеттилер!
Вах, энтек ягдайы билмйә-дә булар.

Меркуцио
Бү нә зүвветдинлик, бү нә рысвалык!
Билмен мен намысың астында галып!
Хей, бигайрат Тибальт, нәмә чекийәң?

(Ярагыны чыкаряр.)

Тибальт
Гепелсене, нәме диймекчи болян?

Меркуцио. Сең мүң жаныңдан биринем аман гоймаи, жәхеннеме иберәйсем диййән. Чыкар ярагыңы! Егсамам мен өзүм чыкарып, өз гарныңдан гечирйән!

Тибальт
Хызматыңа тайын!

(Ярагыны чыкаряр.)

Ромео
Меркуцио, бес эт!

Меркуцио
Шүми passadonьz, гадырдан? Эсет!

Урушярлар.

Ромео
Дурма, Бенволио! Тиз бол, арала.
Аклыңыза айланың, хов, агалар!
«Веронада жең гурдурман. Билиң сиз!»
Диймәнмиди князь. Яда салың сиз.
Дур, Тибальт! Меркуцио!

Тибальт Ромеоның элиниң астындан Меркуциони яралап, өз яранлары билен гизленйәр.

Меркуцио
Сүссүрд-ов, залым!
Вах, барыңыз гыран алсын, ылайым!
Аман сыпды герек?

Бенволио
Яраң агырмы?

Меркуцио

Сынжырык-ла. Газыбериң габрымы.
Ет, жигим, хекими алып гел бәри.

Меркуционың гарындашы гидйәр.

Ромео

Мерт бол! Яраң бейле чуң дәл ахыры.

Меркуцио. Ай, хава-да, гуйы мундан чуңракдыр, элбетде. Бутханаң гапысам мундан гиңдир. Йөне маңа шу-де етерлик. Эртир мени идесең: «О нересс-э юрдуны тәзелэндир» диерлер. Бу дүнъе билен мең хасабым гутарды инди, бу — белли зат. Вах, барыңыз гыран алсын, ылайым! Вах, сен итиң дограны! Адамы бейле-де бир яралаймак бормы! Бинамыс харамзада дийсэни! Сөвешмэни китапдан өвренипдирдэни! Икимизиң арамызда сизиң нә көруциз бард-а? Мени сизиң элиңизиң астындан яраладылар!

Ромео

Аралажак болдум.

Меркуцио

Бенволио, мени
Шу тайдан бир экит. Согруляр демим.
Вах, барыңыз гыран алсын, ылайым!
Яшды сиз себәпли мең Гүнүм, Айым.
Арман!

Бенволио Меркуционы экидйәр.

Ромео

Сөвер достум, гарындашы князың,
Чекдиң мен зерарлы агыр ызаны.
Йөвселледим, өзүм рысва эйледим:
Тибальт мени бетнам этди, чүйледи.
Сәхел вагт мундан өң гарындаш болан
Тибальт мени шейтди! Вах, Жульетта жан,
Гамшы говшак тутдум, сен дийп, эзизим.

Бенволио доланып гелйәр.

Бенволио

Ромео, солды дост, Меркуциомыз.
Паны дүнйә лагнат барыны окан
Батырмыз ёл салды бакыя бакан.

Ромео

Режес-э говы дэл! Нерессэң ганы —
Енем болжак бетбагтлыгың нышаны.

Тибальт доланып гелйэр.

Бенволио

Гөрйэмиң? Ене-де гелди о ганхор!

Ромео

Өзем ханлык сатып, яйнап гезип йөр!
Достум болса өлди. Сем бол, пайхасым!
Янар отлы газап, гуршап ал бахым!
Тибальт, хэлки «харамзада» диенңи
Гайдып ал! Ёгсамам эхли неңңи
Ган эдип гусдырын Меркуцио үчин.
Индем оны еке гойбермез ялы,
Я сен, я мен сайламалы шо ёлы.

Тибальт

Сен сайларсың. Үлпедиңди ол сениң.

Ромео

Оны энтек гөрүбийрис, гел ханы!

Урушярлар.
Тибальт йыкыляр.

Бенволио

Гач, Ромео! Тиз бол! Шэхер илаты
Бәрик гелйэр. Сен серрелтдиң Тибальты.
Ганхор дийип, саңа жеза берерлер.
Нэме дурсуң? Тиз бол! Ёгсам гөрерлер.

Ромео

Хе-ей, кеч ыкбал!

Бенволио

Инди нэмэ эгленйэң?

Ромео гидйэр.
Шэхерлилер гелйэрлер.

Биринжи шэхерли

Тибальт өлдүрипдир Меркуционы.
Тапың ганожагы! Сыпдырмаң оны!

Бенволио

Ынха Тибальтыңыз.

Биринжи шәхерли

Дуйдурярын, сиз

Туссаг эдилйәңиз. Йөрүң тизден-тиз!

Князь өз якын адамлары билен, Монтекки аялы билен, Капулеттиң аялы билен хем бейлекилер гелйәрлер.

Князь

Ким өңүн башлады бу ганхорлугың?

Бенволио

Ругсат болса, мерхеметли князым,
Айдайын мен болан ишлериң барын.
Шу ятан өлдүрди Меркуционы,
Шоң үчин Ромео өлдүрди муны.

Ханым Капулетти

Тибальт! Тибальт! Агам жаның перзенди!
Какасы! Вах, князь! Чырагым сөнди!
Ганымым нерессәң ал ганын дөкди!
Адыл князь! Берсин хунун Монтекки!
Ынха өзем дур ол дейюс ганхоруң!

Князь

Илки ким башлады? Жогабын бериң!

Бенволио

Барысы Тибальтың өзүнден болды,
Гелди-де, Ромеоң башындан илди.
Шонда-да Ромео салып гиңлиге,
Дүшүнишжек болды оңуллык биле.
Меркуцио муңа чыдап билмеди.
Тибальт онуң сөзүн бавар кылмады,
Онсоң ол икиси гарпышып гитди,
Гүйч дең гелди, сөвеш кән довам этди.
Аралажак болуп жең гурянлары,
Ромео жан этди, болмады хайры,
Гайтам бетбагтлыга себәп болды ол —
Элин далдаланда, эдил шо махал
Тибальт Меркуциа чуң яра салды,
Онсоң гачып гитди, соң ене гелди.
Шонда Ромеоның гайнады ганы,
Аңшырмакам нәме-нәме боляның,
Тибальт демсиз-дүйтсүз ере язылды,
Ромео-да онсоң гитмели болды.
Ынха болан ишиң такык беяны,
Галат дийсем, жаным бермәге тайын.

Ханым Капулетти

Галат! Галат, князь! Бу галат боля!
Бу өз тиресиниң тарапын чаля.
Йигрим адам дагы болуп, нежислер,
Тибальтың башына етипдир пислер.
Князь! Ромеоны сындырма, зынхар,
Чекмели жезасын чексин о ганхор.

Князь

«Ромео ар алды» диймели борус.
Меркуцио үчин кими язгарыс?

Монтекки

Ромеон-а язгармарыс. Месел, сен
Достуң өлдүрселер, дуруп билермиң?

Князь

Эйсем-де, муң үчин берип жезасын,
Оны деррев сүргүн этмегмиз лазым.
Сизиң шу даваңыз иризди мени,
Бу бетнам жетлигиң болмазмы соңы?!
Герденңизе даг дей салгыт дүшенде,
Мең сабыр-такатым өлчәң сиз шонда.
Әкрән болуп, ырмарсыңыз мени сиз,
Яндак билен сүпүрдерин гөзүңиз!
Ромео тиз терк этмесе, дияры,
Оң өлүмден сыпмажагын биләйиң.
Бошадың мейданы! Йыгнаң өлини.
Ганхорлук этдиңми — берерсиң хуны.

Гидйәрлер.

ИКИНЖИ САХНА

Капулеттилериң багы.

Жульетта гелйәр.

Жульетта

Куяш! Нечүн хаял йөрйәң сен бу гүн?
Тиз яп ахыр ягтылыгың серпигин!
Агзачара гарашяна дөндүм мен,
Гижә мушдак, ягтылыкдан дәндим мен.
Гер тиз чадырыңы ышгың гижеси,
Сени күйсейәнлең чыкып бижеси,

Олар огрын бир-биринe говушсын,
Ромеомам мениң голума дүшсүн.
Ягтылыкда сөйүшйәнлең сырлары
Аян болар, гызаряр-да йүзлери.
Ышк билен гижелик көр ялы дуйгур.
Гара гейнен гара гиҗәм, акыл бер:
Өврет маңа тилсимини хумарын,
Утулсаңам, рустем гелмегиң тәрин.
Җүп ынсан пәклигин гойды хумара.
Эзберлик гелйәнчә, тапып бир чәре,
Гизле бизи, асгынлыкдан янмалы,
Оюн болмаз экен ышк ойны ялы.
Гел, гиҗәм! Ромеом, гел, интизарым —
Түмлүги ягтылдян ап-акҗа гарым.
Гаргаң ганатында гырав болуп гел!
Гудратлы гиҗәни пена кылып гел!
Мәхрем гиҗәм! Ромеоны гетир сен!
Хузурымда бирден өмрүн өтүрсе,
Парлак йылдызлара өвүр сен оны,
Шонда ынсан бары терк эдип Гүни,
Сени күйсәр, гиҗәм, җан гиҗәм, сени!
Болсам-да мен ышк көшгүниң эеси,
Ек оң пенҗиреси, ишик, сөеси.
Сөвдасы эдилен җөвхер-лагл мен,
Гел, эйәм, алып гит, тиз гел, эгленмән.
Йүрек гысяр, мисли тоюң өң яны,
Тайын, эмма гейдирленок той доны.
Вах, Ромео! Ханха гелйәр энекәм,
Ромеомдан нәме хабар гетиркән?

Элин йүпли энеке гелйәр.

Гел, энекәм, нәме хабар? Бу йүпүң
Ромео үчинми?

Энеке

Хава, шоң йүпи.

(Йүпи ере оклаяр.)

Җульетта

Эйгиликми? Агач ювдана дөндүң.

Энеке

Вах, балам! Башыма кыямат инди!
Өлдүрлипдир чынар бойлы герчегим!
Кысматдыр-да. Ынха ахыр гөрҗегиң

Жульетта

Гөр, не газап кадыр-мөвламың эмри!

Энеке

Ек, ол сең өзиңиң Ромеоң эмри.
Менем бир самсык-да! Ненең эдерсиң?

Жульетта

Вах, инсин башындан мениңем дердим!
Нәм болды? Ахвалы бир гүррүң бер-ә!
Каст этдими өз жанына Ромео?
«Хава» дий я «ёк» дий. «Хава» дийдигиң —
Билип гойгун, жандан умыт үздүгим.
«Хава» дийсең Жульеттандан дындыгың,
Соңкы сапар гөрйәң оны сен бу гүн.
Жан энекәм, бейтме, мени сынама,
«Хава» дий я «ёк» дий, артык гынама!

Энеке

Өзүм гөрдүм. Хоңкарып дур ярасы.
Акярды дөшүнден ганың дерясы!
Йүзи еди ювлан ак эсги ялы!
Аллам, гөркезмәвер мундан бетерин!
Халыс лагшап галдым. Ненең эдерин?!

Жульетта

Бес инди, йүрегим урмасын кессин!
Юмулсын, өмүрлик юмулсын чешмим!
Чыдаман, Ромеом, мен бейле жебре,
Сең билен билеже гирерин габра.

Энеке

Тибальт! Тибальт! Йигитлериң сереси!
Дилинден дүр дөкен! Гөзүм гарасы!
Сең ериңе өзүм өлсем болмаямы!

Жульетта

Бу нә гүррүң болды? Ромеом ялы,
Тибальтам өлдүми? Нәтдиң, эй, худа?
Ярымдан, дайымдан дүшдүми жыда?
Дүндер-дә дүнйәни, эй, алла керим!
Шолар өлен болса, дири галан ким?

Энеке

Өлдүрлен — бир Тибальт. Оны Ромео
Өлдүрипдир. Өзем хәзир сүргүнде.

Жульетта

Ромео Тибальтың ганын дөкүпми?

Энеке

Ынану-ынанма, ганын дөкүпдир!

Жульетта

Вах, таңрым! Нәдейин? Тәлей терс гелди!
Хыдыр дийип эл ураным хырс болды!
Перишде сыпатлы довзах уфлиси!
Гоюн дерсин геен мөжегиң писи!
Шейтана-да сапак берен харамы!
Сайгарып билмедим агы, гараны!
Бир гөвреде керамат хем меламат!
Эдип йөрсем нәтҗек мен оңа тагат?
Калбым бенди эден нурана кешбиң.
Перделәп уфлиси, баглапдыр чешмим!
Бет кысса язылан бетнам китабың
Зер җилди болдуңмы? Нәдип сен залым
Бизиң көшге дүшдүң?

Энеке

Эркек кишилең
Намыс-ары болмаз. Дейюсдыр килең.
Ахмал болсаң, салар алдав торуна.
Өлләйин богазым. Гөрерсиң инé,
Сүсдүрер ләхеде бу хасрат мени.
Лагнат Ромеоңа!

Жульетта

Бей дийме, эне!
Лагнат үчин дөрән дәлдир Ромео,
Лангат оны гөрсе, эдйәндир тоба.
Ромеомың кир-кимирсиз калбында
Намыс-арың тәҗи бардыр. Мен билмән,
Песлик эдип, оңа гаргайыпдырын.

Энеке

Белки, тарыпларсың дайың ганхоруң?

Жульетта

Дагы харлайынмы? Адамым ахыр!
Хош сөзе зар болуп йөрендир пахыр.
Аялы болсамам үч сагат бәри,
Менденем хош сөз ёк. Вах, ялңыз ярым,
Галтаманлык эдип, өлдүрдиң дайым!
Йөне чакнышыкда бирденкә дайым
Сенден дынан болса, мунча бормуды?
Гүм бол, гөзяш! Гөзүм саңа зармыды?
Сен деркар дәл. Пач берйәң сен хесрете,
Кә сөвликде пач берйәнсиң эшрете.
Тибальт адамымдан дындарҗак экен,
Шон үчин адамым Тибальты йыкан.

Шейдип, аман галан. Бары дүз ялы.
Агламайын, гөзяшымы гизләйин.
Тибальта гынанян. Йөне бир сөзүң
Хопукдыряр мени, билсең, әзизим.
«Тибальт өлди. Ромеоңам сүргүнде»,
Диен сөзүң хич чыкмаяр серимден.
Мениң үчин мүң Тибальтың өлмүнден
Шол «сүргүнде» сөзи элхенчдир, билсең.
Тибальт гутарыпдыр. Болҗагы болды,
Оң үчин гам-гусса чекйәним белли.
Йөне шол шумлугың үстүне ене
Өлди дийәйселер атаң я энең,
Я икисем бирден өлди дийселер,
Диярмыз җесетден долды дийселер,
Шонда-да сең шол «сүргүнде» диениң
Хемме затдан бетер өртендир мени.
Тибальт, атам-энем, Ромеодыр мен
Ёк боляс диймекдир шо сөзүң, билсең.
«Ромео сүргүнде» диймегиң өзи —
Хесрет умманына гарк этмек бизи!
Атам-энем нирде? Белки, билйәнсиң?

Э н е к е

Тибальт нерессәниң тутялар ясын.
Янларна барҗакмы? Әлтейин гитсең.

Җ у л ь е т т а

Ёк, энекәм. Гой, өзлери аглашсын.
Ромеома пейдасы ёк гөзяшың.
Бу йүпүңи йыгшырып гой бир ерде.
Вах, йүп! Саташдым мен чыкгынсыз дерде!
Сенем, менем чәреси ёк бир бенде,
Икимизиң Ромеомыз сүргүнде.
«Тапсын ярын гиҗе шуңа дырмашып»
Дийип ишендирлер, шейле дәлми, йүп?
Вах, сен гетирленде, шейле хошпалдиң,
Йүзүм ачылманка, башыбош галдым.
Әкит муны... Гышарайын, ядадым.
Аҗал гелер, гелмесе-де адамым.

Э н е к е

Ери, боля. Ромеоңы гетирин.
Көшеш, балам. Оны саңа етирин.
Хәзир гидйән. Агшама чен сабр эйле.
Бутханада боля. Гамланма бейле.

Жульетта

Огулхажадына дак шу йүзүгим,
Даң атманка гелсин, ёлунда гөзүм.

Гидйәрлер.

ҮЧҮНЖИ САХНА

Лоренцо атаның хүжреси.

Лоренцо ата гелйәр.

Лоренцо ата

Ромео, бәрик гел. Шорманлай балам!
Магшугың гам болды. Хесрет — аялың.

Ромео гелйәр.

Ромео

Атам, нәме хабар? Ничик хөкүм бар?
Ене ничик бела маңа хырыдар?

Лоренцо ата

Сен мамла. Бар бела сең интизарың.
Гетирдим мен перманыны князың.

Ромео

«Гелмез ёла гөндермели!» дийдими?

Лоренцо ата

Ек, бейле дәл. Гечиримли бу перман:
Өлүм дәл, сүргүне хөкүм эдилйән.

Ромео

Рехм эт, атам! Перман өлүмдир, мегер?
Айралык ажалдан хас бетер дегер.
Агзама янымда «сүргүн» сөзүни.

Лоренцо ата

Диңле, терк этмели сен Веронаны,
Соңун гөрүбийрис, сабыр эйле ханы.

Ромео

Веронадан чыкып гиденден, говсы,
Иберсинлер мени сакар довзаха.
Сүргүниң ёлумы, ажалың ёлы —
Маңа эдил атың гулагы ялы.
Терк эденден диярыны Жульеттаң,

«Кес келләм!» дийп, хайыш этсем җеллатдан,
Шол маңа бәхбитли, гудратлы атам!

Лоренцо ата

Гадырбилмез акмак! Этмегин хата!
Канундан салыг алсаң, буйругың — өлүм.
Саңа рехм эдилйә. Бозмагын пәлиң.

Ромео

Мундан рехим болмаз! Бу — бир җебирдир,
Җульеттасыз дүнйәм — маңа габырдыр.
Ит, сычан, сачакчы, хер нежис җандар
Җульеттамы гөрүп билйәр, хакы бар.
Ромеоның велин хакы ёк шоңа.
Нежасады месген эйлән сиңеклер
Өзүн Ромеодан белентде саклар.
Себәп, олар бакман дава-җенжеле,
Гонуп билйәр ак памык дей эллере,
Гонуп билйәр ширин-шекер леблере.
Ромеоның велин хакы ёк шоңа.
Гел-гел, инди сиңекче-де болмадым!
Сенем гайтам, диййәң «Гадыр билмедиң».
Бейхуда сөз билен гүймәп дурандан,
Зәхер бер, бир дындар, оңат бор шонда.
Сүргүн! Сүргүн! Бу сөз геленде диле,
Довзахдакыларам турзар зензеле.
Ери онсоң дийсең маңа «авара»,
Гелшермикән, атам, сен дей диндара?

Лоренцо ата

Вах, ышгың бимары! Сөзүми диңле.

Ромео

Ене сүргүн диййҗексиң сен, билйән-ле.

Лоренцо ата

Пелсепе диййлене өврүсек йүзи,
Сең гамлы күйлериң өдәр өвезин.
Пелсепе яран бор сен сүргүндекәң.

Ромео

Ене сүргүн? Ай, мунық-а дәл, атам.
Сең аклың Җульеттаң тутмаз орнуны,
Үйтгетмез киязың берен эмрини.
Онсоң пелсепәңден пейда бормукан?

Лоренцо ата

Бимарлар гулакдан махрум бор экен.

Ромео

Бимарлар — кердирлер, велилер — көрдүр.

Лоренцо ата
Гыссанмалы. Сабыр — рахмана ярдыр.

Ромео
Дердиң ёкка, дертлиң янда зейренме!
Болан болсаң мен дей жахыл бир бенде,
Сөйсең Жульеттаны, ника гыйдырсаң,
Бир сагатдан соңам адам өлдүрсең,
Соңам гусса батып, сүргүн эдилсең,
Валла, мең дерегме сен шейле болсаң,
Сачың ёлуп, эл-аякдан чыкардың,
Өз-өзүң өзүңи габра дыкардың.

Гапы какыляр

Лоренцо ата
Бири гелйәр. Тиз бол, Ромео! Гизлен!

Ромео
Нәмүчин? Мең бир вагт ыкбалым чөзлен —
Гам галасы мени ыкжам гизледи.

Гапы какыляр

Лоренцо ата
Тиз бол, гизленсене, бейдип гызма-да!

Гапы какыляр

Кимсиң? Хәзир барян. — Бол, хов! Геч бейләк.
Бай, кечжал экениң! Болайма хеләк.

Гапы какыляр,

Барян, барян! Кимкә гыссанян бейле?
Кимсиң? Саңа нәме герек, эй, бенде?

Энеке (*сахнаң аңырсындан*).
Гапыңыз ачсаңыз, онсоң айдардык.
Мен — Жульеттаң энекеси.

Лоренцо ата
Хош гөрдүк.

Энеке гелйәр.

Энеке

Кераматлы ата, айдың сиз, нирде
Бикәмиң адамсы Ромео?

Лоренцо ата

Бәрде.
Хүңүбирин.

Энеке

Мунуң габат геләйшини!
Мең бикәмем шейле.

Лоренцо ата

Гөвүнлең нагшын
Гөвүнлер салармыш.

Энеке

Эдил шуң ялы.
Бурлуп ятыр. Вей, болшуңыз нәхили?
Туруң, ханым, туруң! Илден утаның!
Сиз эркек ахырын.

Ромео

Вах, эне!

Энеке

Жаным,
Бейхуда ах чекмек — эжизлик болар.

Ромео

Жульеттадан нәме хабар, жан энем?
Итден бетер йигренйәндир ол мени?
Мен онуң жан ялы гарындашының
Ганына галдым-да. Гам дегре-дашым.
Сагмы? Саламатмы? Нирде бу чакда?
Нәме гүррүң эдйәр никамыз хакда?

Энеке

Нәме гүррүң эдйәр? Шол увлап ятыр.
Бир ятя, бир туря. Эдйән ховатыр.
Бир «Ромео» диййәр, бир «Тибальт» диййәр,
Соң ене йыкыляр хассайы-бимар.

Ромео

Ромео!
Шо дәлми оң ишин гөрен.
Шо дәлми Тибальтың гүл өмрүн гыран.
Вах, нежис Ромео! Хәзир мен сени
Жәхеннем базарна элин элтейин!

(Ярагыны чыкаряр.)

Лоренцо ата

Саклан, акмак, саклан! Гулак гой маңа:

Гези яшлы хелей диерлер саңа!
Гызсаң, яда салың нагшы хайваны.
Бир гөрседем, эркексыпат кейваны!
Не ынсан, не хайван! Мен саңа хайран.
Алладан ант ичип, гелсем гонимден,
Валла, эден тамам чыкмады сенден.
Ягшы, сен дөкүпсиң Тибальтың ганын,
Йндем табшырмакчы хака өз жаның.
Бейтсең, аялыңам өлмезми, ханым?
Гарындаш, дост-ярдан, өркүмиз ерден
Дынжак боляң. Нэме ямашлык гөрдүң?
Олар сениң бинядыңдыр. Сен оны
Даргадайсаң, пэхим-пайхас сөйгини
Рысва эдйэн гөзли көре дөнерсиң.
Өз малындан өзи бинесип болан
Битинийме бир сүйтхора дөнерсиң.
Хэзирки болшуңда, сениң бинядың
Эйлеми етмедик палчык мысалы.
Хэзирки болшуңда, сең сөйги одуң
Лебзини ювдаңың касамы ялы.
«Горан» дийип, бир эмелсиз нөкере
Яраг берсең, абрайыңы дөкер ол.
Даш дуравер бейле шермисарлыкдан,
Бар-да, Жульеттаңы дындар хорлукдан.
Тибальт сенден дынжак болуп сүрнүпдир,
Сен ондан дыныпсың. Багтың чүвүпдир.
Гөр ахыр, сен эдең ишиң — угруна,
Такдырыңдан нэрза болярсың енe!
Бейтме. Бейтсең, мунуң соңы эрбет бор.
Шу гиже Жульеттаң саңа гарашяр.
Бар-да, гөрүш, гүрлеш, көшешдир оны,
Саклав өрмэнкэ-де бэрик гел гөни.
Шейтмесең, Мантуя ашып билмерсиң.
Угрун тапып, ярашдырыс жетлери,
Мантуяда болубер-сен шоңа чен.
Барлышсынлар. Онсоң сени гетирис,
Шатлыкдан, бегенчден йүкүң етирис.
Аз вагтлык айралык зым-зыят болар.
Энеке, шу гиже өйңүздэкилер
Ирден ятсын, табшыр шоны бикэңе,
Гөзяш дийлен укы гошар укыңа.
Ромео баржакдыр, гарашсын бикэң.

Энеке

Эй, аллам! Дүйшүмми я хушуммыкан?
Не ажап гүррүңлер! Не ажап маны!
Айдарын «гелжек» диййп, айдарын, жаным.

Ромео

«Кәйинжиңе тайын» диййбем айт эне.

Энеке

Ол сизе йүзүгин иберди, балам,
Баржак болавериң гижә галайман.

Гидйәр.

Ромео

Дүййә тәзе гелен ялы болдум мен.

Лоренцо ата

Бар. Ишиң оң болсун. Йөне билгин сен,
Я-ха саклав өрмезден өң гидерсиң,
Я геймиң чалшырып, ирден гидерсиң.
Хәзирликче Мантуяда болубер.
Бәрде ишлер кем-кем ёла гоюлар.
Өзүм хабар тутуп дурарын сенден,
Саглыкда гөршели! Бар аман-эсен!

Ромео

Яныңдан гидесим геленок велин,
Нәдейин?! Гарашяр, гарашяр гелин.
Гуш болуп учярын, атам, хош инди!

Гидйәрлер.

ДӘРДҮНЖИ САХНА

Капулеттиниң өйүнде бир отаг.

Капулетти, ханым Капулетти,
Парис дагы гелйәр.

Капулетти

Баша бела инди, граф, билсеңиз.
Гызымыза сала саламзок хениз.

Тибальт барымызы гусса батырды.
Кысматдыр-да. Вагтам бир чене барды.
Жульетта-да хәзир азар бермәли.
Сиз — бир оңат йигит, ягдай билйәңиз,
Ёгсам дагы, валла, ятардым хәли.

Парис
Хәзир савчылыгың вагты дәл, билйән.
Ханым, гызыңыза менден кән салам.

Ханым Капулетти
Айдарнам, билернем онуң хыялын.
Йөне хәзир тендир гөргүлиң халы.

Капулетти
Гызыма белет мен, ынаның, Парис.
Ол сизе гөвүн бийр. Угруп тапарыс.
Чыкып билмез мең сөзүмден. Кейваны,
Ятманка, янына бар-да, сен оны
Шу гүррүңден хабардар эт, дүшүндир.
Чаршенбе... Ёгсамам, шун хайсы гүндүр?

Парис
Душенбе.

Капулетти
Душенбе? Бе-е, валла онд-а,
Етишмесек герек гелжек чаршенбә.
Бәхлилде диели. Айт оңа шо гүн
Парисиң оң билен никалашжагын.
Тайын болуп дуруң! Болямы шо гүн?
Ики-үч адам бесдир. Шовхун болмасын.
Ёгсам, якмаз гүррүң чыкар, геп гелер.
Ики-үч өйли болуп йыгнансак, болар.
Бәхлил боля герек? Айдың йайданман.

Парис
Бәхлил хәзир болса болмямы! Арман!

Капулетти
Дүшнүкли. Гүрлешдик. Сиз инди гайдың.
Сенем, бар, хабар тут Жульетта тайдан.
Пугта табшыр, тайын болуп отурсын.
Боля, граф. Ким бар? Чыра гетирсин!
Даңам голайлапдыр. Аман-саг барың!

Гидйәрлер.

БӘШИНҸИ САХНА

Җульеттаның отагы

Ромео билен Җульетта.

Җульетта
Гитҗекми? Ир ахыр. Бизи бу махал
Бының җалык эден моллаторгай дәл.
Яңкы сес шейдайы-билбилиң сеси,
Ол, анха, хол нар агаҗың эеси.
Гиҗе мукам чалян билбил ол, җаным!

Ромео
Ёк. Ол торгай — бушлукчысы даңданың.
Даң саз берйәр — леммер булут безенйәр.
Гиҗәниң шемлери кем-кемден сөнйәр.
Гара даглаң аңырсындан доган Гүн
Дараклыгна басып, галяр беленде.
Яшаҗак болсам-а, хәзир гитмели
Я-да галып, җаным пида этмели.

Җульетта
О золагы даң сазыдыр өйтмегин,
О золак Мантуя барянчаң, сениң
Ёлуңа нур сачҗак бир шамчырагың
Шөхлесидир, билсең, Ромео җаным!
Дур-да энтек! Нирә бейле ховлугяң?

Ромео
Гой, тутсунлар, гой, ассынлар! Эй, шуглам!
Сен «гал» дийсең, мен икелләп галарын.
Даң сазы дәл, ай шөхлеси — о золак,
Оваз ёк билбилиң овазы ялак.
Нирден ятлап йөрүн моллаторгайы?!
Гиденимден, галсам — мүң эссе говы.
Җульеттам! Бир баша бардыр бир өлүм!
Энтеклер ир. Гүрлешели бир салым.

Җульетта
Ёк, бейтмәли! Болмаз! Даң атяр, гыссан!
Торгай думлы-душы долдурды сесден.
Гулагыңы дешҗек оң җүррүлдиси,
Вах, сен җүррүлдиниң эзбер уссасы!
Сайранда, ашыклар дердесер чекер,
Сең гөзүң гурбагаң гөзүнден бетер.
Вах, гурбага сенден мүң пай говы-ла!

Даң атырып, саляң бизи довула.
Гелди айрылышжак вагтымыз бизиң,
Гүндогар гызаряр, гыссан, эзизим.

Р о м е о

Гүндогар ягтыляр, ёлум гараляр.

Отага э н е к е гелйәр.

Э н е к е

Жульетта!

Ж у л ь е т т а

Энекәм!

Э н е к е

Даң атып гелйәр.
Эжең гелжек. Эсеванрак болавер.

Гидйәр.

Ж у л ь е т т а

Пенжиреден Гүн гирйәр-де, багт чыкяр!

Р о м е о

Хошлашалы! Хәзир мен ашак бөкйән.

Ж у л ь е т т а

Шейдип өтәйтжекми, гуванжым, генжим?
Бардыгың билдиргин. Эгсилсин үнжим.
Сенсиз мен нененңси гечирин гүни?
Ромеом, ене-де гөрйәнчәм сени,
Дөнсем герек сандан галан кемпире.

Р о м е о

Ят ерлерде йөркәм, душса ховандар,
Бардыгым билдирип, ёлларын хабар.

Ж у л ь е т т а

Несип эдип, ене душушармыкак?

Р о м е о

Несибе ышидир. Шонда икимиз
Ятларыс шу чекен жебри-жепамыз.

Ж у л ь е т т а

Эй, таңрым! бирхили гагшаяр сүңңүм!
Ашакдакаң, маңа эрбет гөрүндиң:
Ләхеде салынян жесет мысалы,
Гөвнүме, йүзүңем ак эсги ялы.

Ромео

Хесретдир өмрүмиз гемирйән биэиң,
Солгун-а, ээизим, сениңем йүзүң.
Хош вагтың!

(Гидйәр.)

Җульетта

Эй, ыкбал, сен үйтгәп дурян
Бир затмышың дийилйәни чынмыкан?
Шейле бол. Үйтгәп дур. Хайышым сенден,
Узак вагтлык айрылмасын ол менден.

Ханым Капулетти *(сахнаң аңырсындан)*.

Ояндыңмы, гызым?

Җульетта

Кимкә, жанларым?
Вий, эже-е? Сенмидиң? Аң салмандырын.
Ятмадыңмы? Ирләпсиң-ле? Нә хабар?

Ханым Капулетти.

Ягдайың нәхили?

Җульетта

Дүнйәм даралярь.

Ханым Капулетти.

Хенизем нерессәң чекйәмиң ахын?
Гөзяшдан пейда ёк, дүшүнйәң ахыр —
Өлен гайдып гелмез агламак билен.
Бесдир. Херки задың чени бар, гызым,
Чене гечсең, бейнә азар бийр, гызым.

Җульетта

Йитги улы. Нәдейин мен агламан?

Ханым Капулетти.

Боланда-да, бейдип, өзүң хорлама.

Җульетта

Мен өз пейвагтыма гөзяш дөкйәрин.

Ханым Капулетти

Эйсем онда, чекмән Тибальтың зарын,
О дейюсың диридигне янямың?

Җульетта

Ким дейюс?

Ханым Капулетти

Ромео!

Җульетта *(кесә)*.

Ромео. Дейюс.

Бу ики сөз асла сыгмаз бир ере.
Вах, салдың калбыма сен битмез яра!

Ханым Капулетти
О дири гезип йөр. Шо якяр сени.

Жульетта
Хава. Йөне болса-да ол хер ерде,
Тибальтың арыны саларын ерне.

Ханым Капулетти
Аркайын бол. Көйдүрмерис арымыз.
Мантуядамышын о гандарымыз.
Еллап бирини харамзадаң янына,
Авы гатдырарын ашу-нанына.
Аларыс нежисден Тибальтың хунун,
Аңа шонда сеңцем ынжалар жаның.

Жульетта
Ромео элиме дүшйәнчә, эже,
Билип гой, чынымдыр ынжалмажагым.
Ибермәге адам тапсаңыз болар,
Ромео авысын өзүмден алар.
Шейле бир зәхери ясарын вели,
Нәдерсиң хич зада етмесе эли!
Гагшаберйән шонуң ады тутулса,
Илердим бойнундан янымда болса,
Ерне дүшсүн дийип, Тибальтың ганы,
Элим билен богуп өлдирдим оны!

Ханым Капулетти
Яса-да гой. Адам тапарын өзүм.
Индем бир хош хабар — диңлесең, гызым.

Жульетта
Хош хабар гөвы зат шуң ялы вагтда,
Хава, нәмедир ол? Эже жан, айт-да.

Ханым Капулетти
Какаң бенде эдип сениң аладаң,
«Ясдан чыксын, ачылсын — дийп — яңадан»,
Той тутмакчы. Гызым, сенем шайлан-да.
«Той билен яс дең гелермиш» дийлен-дә.

Жульетта
Той — оңат зат. Хачан онсоң той гүни?

Ханым Капулетти
Бәхлилде, көшегим. Бәхлилде сени
Хырыдарың Парис никалашмага
Индежекдир кераматлы бутхана,
Кераматлы Пётр бутханасына.

Жульетта

Гудратлы Пётрдан ант ичйэн, эже!
Никалашман Парис билен хич хачан!
Бу нэ гыссанмачлык! Өмрүмде оны
Гөрмедик халыма, индейэр мени.
Миннетдар мен! Қакама-да айт шуны,
Энтек яш мен. Йөне болса оң чыны,
Парисе гаранда, Ромео маңа
Мүң эссе говудыр, чыкарын шоңа.

Ханым Қапулетти

Ханха өзи гелйэ. Айдыбер өзүң.
Гөрели. Өзем бир эшитсин сөзүң.

Капулетти билен энеке гелйэр.

Қапулетти

Оты чыг басармыш күяш батанда,
Чабга гуйды Тибальтымыз өтенде.
Ене-де чабгамы? Шиндем гөзяшмы?
Чепикси болса-да, дийсең бердашлы,
Гөзяш толкунлары еңмэндир муны,
Яда салып гайда галан гэмини,
Җең гуряр деңизден этмэн элхедер.
Ишлер нэчик? Ери, онсоң, кейваны,
Гүррүңден хабардар этдиңми муны?

Ханым Қапулетти

Айтдым велин, диййэминем диймеди.
«Миннетдар мен» дийди. Гулак гоймады.

Қапулетти

Нэ-эме? Нэме дийди? «Гулак гоймады?»
«Миннетдар мен» дийди? Ә-хэ, шейлеми?
Диймек, бу хормата дүшүнмэндир-дэ?
Бизден кэн сарпалы, дөвлетли йигде
Гуванман, шейдйэңми? Вах, гарның яр-да!

Жульетта

Гуванман! Миннетдар айданың үчин.
Гуванжы болармы, хеем, йигренжиң?
Азап чекенсиңиз, дүшүнйэн оңа.

Қапулетти

Гөрүң ахыр! Ери, дүшүн-дэ муңа!
Бир гөрсең «дүшүнйэн», «миннетдар» диййэ,
Бир гөрсең, «гуванман», «йигренч бар» диййэ.
Эжең гурсун! Догман гечен дарс дабан!

«Пигренжинем» билмен, «миннетдарыңам»!
Бәхлил гүни гоюп хытды-пытдыңы,
Парис билен барарсың сен бутхана.
Бармасаң, танаплы элтерин сени,
Мерги деген харам ганжык дийсәни!
Гөр-ле болан болшун!

Ханым Капулетти

Какасы! Тоба!

Жульетта

Кака! Чөке дүшүп, ялбарян саңа,
Бирже сөз айтмага ругсат бер маңа!

Капулетти

Барысы дүшнүкли. Чыкмасын демиң
Бәхлилде бутхана бармасаң гөни,
Доланып гараңы гөрмесин гөзүм!
Сем бол! Вах, бар белаң көрүги — өзүм.
«Еке чагам» дийип, ләлик саклагын!
Шейтсең, ынха, ахыр алжак аклыгың!
Хәък, харамы!

Энеке

Тоба! Гүл ялы чага
Бей диймәге нeнең дилиңиз баря?!

Капулетти

Инди сенем өвүт бержек болямың?
Бар, гит, бушла мунда нәме боляның!

Энеке

Мен гепчи дәлдирин.

Капулетти

Бар, алла ярың!

Энеке

Геплетжегем дәл-ов?

Капулетти

Саңа диййәрин,
Гоңшуларда, арпа сувнуң башында
Ур гыбатың! Сең мейханаң ёк мунда!

Ханым Капулетти

Гызыбермесене

Капулетти

Ашыпдыр аңкам!

Мыхманмы, өйдеми, ёлда барякам,
Мен шунуң азарын, шуң дердин чекдим,
Ниетим — абрай билен ерлешдирмекди.
Ахырам душанда бир абрайлы ер —
Игидиң найбашы, бай хем гөрмегей,
Эдебиң өйжүги, бир асылзада,
Гөр ахыр диййәнин бу харамзадаң:
«Гөвнәмок! Багышлаң! Энтек яш башым»...
Гөвнәңокмы? Онда сайла-да гошуң,
Гүмүң чек шу ерден! Ачык дөрт яның.
Гайдып сени мен шу өйде гөрмәйин!
Билип гой, сөзүмде дуряндырын мен.
Ики гүн пурсат бар, ят-гур, пикирлен,
Гызым болжак болсаң, йыкмарсың сөзүм,
«Ёк» диййсеңем, онда гүнүң гөр өзүң.
Гедай гез, харам өл, нәм болсаң, шо бол.
Меңкә «дәл» диййдигиң — мен сең атаң дәл.
Гүррүң шейле. Ойлан. Мазалы ойлан.

(Гидйәр.)

Жульетта

Хей, рехмиң инмезми маңа, жан аллам?
Гойдуң мен бетбагты элим сердирип.
Эже! Ковмаң мени шермысар эдип!
Бир ай... Я бир хепде пурыжа бериң,
Я Тибальтың хузурына гөндериң!

Ханым Капулетти

Пурыжа ёк. Бес эт. Яңкалашмалы.
Галан задың бары өзүңе баглы.

(Гидйәр.)

Жульетта

Эй, тоба! Энекәм! Инди нәдеркәм?
Нәдеркәм никалы адамым баркан?
Никалы адамым саг гезип йөркә,
Лебзим ювдуп, дәнәймели бормука?
Залым пелек! Нечүн йүпсүз багладың?
Зынжырдан бошанан ит дей даладың!
Энекәм, айтсана! Хей, бу аллажың
Алажы болмазмы?

Энеке

Болар алажы.
Ромео сүргүнде. Сен диййп бу ере
Гелибилмез, богны ысмаз, чекинер.
Шоң үчинем, разы болай Парисе.
Ромеоң мүңүси оңа тай гелсе,
Айданың берейин. Оң хер бакышам
Бир йигде тай гелйәр. Сен шейле кишә
Елдаш болсаң, чыкар өңкиң ядыңдан.
Ромеоң, гөр, нирелерде энтэп йөр,
Онсоң оң мерхумдан нәме пархы бар?

Жульетта

Сең гара чыныңмы?

Энеке

Чыпбакай чыным.

Жульетта

Омын!

Энеке

Нәме?

Жульетта

Тоба гетирдиң мени.
Ашак дүш-де, эжеме айт, энекәм:
Тоба этҗек барып Лоренцоныңка.
Какам мамла экен. Мен билмәндирин.

Энеке

Ынха мунын боля! Хәзир айдарын.

(Гидйәр.)

Жульетта

Гөр, нирeде бар беланың көрүги.
Алахөврен алып ятыр төрүми!
Ромеоны арша чыкаран зыбан
Инди оны хар эдип дур гайгырман.
«Быыграр бол» диййәр маңа бу түки.
Мунын болмаз! Гүм бол, үфлис энеке!
Лоренцо тапмаса сыпманың тәрин,
Җәхеннемиң ёлун өзүм агтарын.

(Гидйәр.)

ДӨРДҮНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНЖИ САХНА

Лоренцо атаның хужреси.

Лоренцо ата билен Парис гелйәр.

Лоренцо ата
Бәхлиле чен вагт-а жуда аз экен.

Парис
Гайным Капулетти гыссаняр гаты,
Боляр маңа шонуң беллән мөхлети.

Лоренцо ата
Билип билдиңизми хыялын гызың?
Чөпи болаймаса шу ишиңизиң?

Парис
Ол мыдам Тибальтың тутяр матамын,
Шоң үчин гүрлешмәң тапмадым табын.
Сыгшанок бир ере яс биле сөйги,
Йөне, дурмуш гурса, эгсилер гайгы,
Диййп, Капулеттиң гелен карары.
Шейдилсе, гөзяшам кепәйжек ялы.
Хесрет, гөзяш бендесини чөкерйә,
Не ятыря, не бир ынжалык берйә.
Шо себәпден ишиң гыссаг боляны.

Лоренцо ата (*кесә*).

Вах, гарабагт! (*Багтлы.*)
Анха, өзем гелйә-ле.

Жульетта гелйәр.

Парис
Махытабан гелним! Хош гөрдүк, гелиң!

Жульетта
Нирден гелниңизмиш?! Эдепли болуң.

Парис
Бәхлилде мең гелним борсуңыз, ләләм.

Жульетта
Оны бир хак билер!

Лоренцо ата
Хак айдяң, балам.

Парис
Дога окаң, кем-кем гиңелер гөвүн.

Жульетта
Сизе-де бир яны дахыллы онуң.

Парис

Гөзяш гурсун! Йүз-гөзүңиз елленен.

Жульетта

Вах, өңденем оңлы хайран дәл-ле мен.

Парис

Галат айдып, гүл меңзиңиз хар этмәң.

Жульетта

Мен өзүм өз йүзүм шермысар этмен,
Себәп, ол меңң йүзүм, мен оң эеси.

Парис

Менем бир эеси. Харламаң оны.

Жульетта

Белкәм, шоң үчинем харлаяндырын.—
Атам! Белкәм, хәзир вагтыңыз болар?
Я геләейинми агшамаралар?

Лоренцоата

Ёк, ёк хәзир. Хәзир мениң вагтым бар. —
Биз икимиз дога кылҗак, гадырдан.

Парис

Дога пәсгел бермек габахат болар!
Жульетта, бәхлилде сизи тапайын,
Хәзир болса,ругсат бериң, өпейин.

(Гидйәр.)

Жульетта

Яп гапыны. Агла сенем меңң биле.
Ишим гайтды! Барысы пуч болды-ла!

Лоренцоата

Эшитдим, Жульетта. Барысын билйән.
Ери, инди саңа нәме дийсемкәм?
Бәхлилде граф билен никалашмалы.
Ыза сүйшүрмегем болҗак дәл ялы.

Жульетта

Алаҗын тапмасаң, гынама мени.
Гойма-да күлпетли сынага мени,
Бир делил эт, эден гүнәм дөкүлсин,
Гыссансам, яраным шу ханҗар болсун.
Алла назар салды, сен бирикдирдиң.
Мен Ромеонынкы. Индем кимде-ким
Алҗак болса овал алнан йүрегим,
Мен йүрегмиң әхли тарын үзерин.
Өз өмрүңде көпи гөрен киши сен,
Чөзмәнмидиң меңки ялы иши сен?

О болмаса, дост тутунан ханҗарым
Хак иш үчин күкрегимден санҗарын.
Такыгын айт гүррүңини сүйндүрмән,
Я өлейин, я бер дөвлетли дөвран.

Лоренцо ата

Саклан, гызым. Атаң бир ёл тапарлы.
Йөне о ёл дийсең ховплы-хатарлы.
Шиндики ховпуңам тай гелмез оңа.
«Графа чыкандан, өленим говы»
Дийәйдиңми гызым, яңы сен маңа?
Улансак биз өлүм ялы бир зады,
Деп эдип бор шу махалкы хайҳады.
Бир дерман берейин. Горкмагын йөне.

Жульетта

«Гелним» дийдиренден яңкы маймына,
Минарадан өзүм окланым говы,
Галтаманлар, йылан-ичянлар билен,
Айы билен достлук сакланым говы.
Той тутуп, шоң билен биле ятандан,
Өлиң гапдалында сүйненим говы.
Я-да тайын гөре гиреним говы.
Өңлер эшден бадым, эссим айылян
Бу элхенч затлара мен боюн болян.
Ромеа лебзимден дәнмесем боля.

Лоренцо ата

Онда хәзир өйңүзе бар аркайын.
Какаңа дий: «Кака, мен тоя тайын».
Шәхдачык бол... Хава... Эртир чаршенбе.
Эртир бир өзүң ят. Энекәң шонда
Ашак дүшсүн. Яның алып дурмасын.
Ятмаздан өң шу гутының агзын ач,
Ичиндәки дерманыңам барын ич.
Шонда бирден сүңңүң говшар, үшәрсиң,
Ганың доңуп башлар, тапдан дүшерсиң.
Дириликден нышан галмаз гөврәңде,
Дем алман, өлен дей боларсың шонда.
Ап-ак эсгә дөнер нурана меңзиң,
Мерхумың гөзи дей юмулар гөзүң.
Онсоң гатап галар элиң-аягың,
Гараз, өли ялы болар ягдайың.
Кырк ики сагатлап ятарсың шейдип,
Соңам оянарсың хезиллер эдип,
Сүңңүң еңләр, дийсең кейпиң чаг болар.

Эртир гелсе, Парис сени сораглап,
Өли тапар. Онсоң дессура гөрә,
Гадым күммединде Капулеттилең
Жайларлар гапаксыз табытда сени.
Ромеоны чагырдарын оңянча,
Барарыс күммеде сен оянянчаң.
Онсоң биле гидерсиңиз шо гиже.
Горкмасаң шо затдан, булашдырмасаң,
Ынха атаң эдип билжек алажы.

Жульетта

Бер гутыны! Этме горкың гүррүңини.

Лоренцо ата

Ме, ал. Менем элин хат язып шу гүн,
Еллайын Мантуя бириңден оны.
Мерт бол! Дийрлер муңа мердиң мейданы!

Жульетта

Сусарын сөйгимден шейле мертлиги.
Хош, атам. Саргыдың ерне етди бил.

(Гидйәрлер.)

ИКИНЖИ САХНА

Капулеттилериң өйүндәки гиң отаг.

Капулетти, ханым Капулетти,
эneке, ики хызматкәр гелйәр.

Капулетти

Кагызда язланлаң барысы гелсин!

Биринжи хызматкәр гидйәр.

Ингрими ашпези тиз тапып гел сен.

Икинжи хызматкәр: Оң аладасыны этмәң. Мен өзүм гөрерин, олар бармакларыны ялаярмы, ёк?

Капулетти. О нәмә герек?

Икинжи хызматкәр. Өз бармагыны яламаян ашпезден ашпез болмаз. Ынха шейдип.

Капулетти. Ери, боля. Ишиң билен бол.

Икинжи хызматкәр гидйәр.

Алада-ха етик болжак бу гүнлер.
Лоренцоңка оң гидени чынмы бир?

Энеке. Хава, хава, чын. Гитди.

Капулетти

Хетден ашян, кесир гызжагаз, сени,
Белки ёла салар дана руханы.

Жульетта гелйәр.

Энеке

Ынха дога кылып, гүлүп гелди бу.

Капулетти

Ери, кечжал! Нирә йитирим болдуң?

Жульетта

Говсы, сора мениң нирден геленим!
Дийипдирин саңа дийип биленим.
Гаты берк кәйеди Лоренцо ата,
Дийди: «Өтүнч сора, эдипсиң хата».
Кака жан, өт гүнәм! Асы мен, асы,
Гайдып шейтсем, эт сен ил масгарасы.

Капулетти

Хаял этмән, графа айтмалы муны.
Биригүн дәл-де, эртир болсун той гүни.

Жульетта

Бутханада графы гөрдүм мен яңы.
Башардыкдан саклап эдеп-экрамы,
Мылакатлы сөхбет этдим оң биле.

Капулетти

Берекелла! Өңден шейле болмал-а.
Тур, гызым. Графлара гиден болдумы?
Графлара гитсинлер дийдим-ә яңы.
Пайхасың өйи-ләй дана руханы!
Шоң үчинем ил-гүн сылаяр оны.

Жульетта

Йөр, энекәм. Эртир гейинер ялы,
Той гейминден оңатларын сайлалы.

Ханым Капулетти

Эртир дәл, бәхлилде гейинер ялы.
Энтек оңа вагт бар.

Капулетти

Энеке, чуслан.
Кем болмаса герек эртир той тутсам.

Жульетта билен энеке гидйәр.

Ханым Капулетти

Тайынлык гөрмәге етишмерис биз.
Гижәң ичи!

Капулетти

Горкма, көмек эдерис.
«Хәх» дийсек, «мәх» болар, гөрерсиң ине.
Бар, серет Жульеттаң той лыбасына.

Мен болсам ашакда сең ерңе галжак.
Огланлар, тиз болуң!—Ер ювдан дейин.
Даргапдырлар. Парисиңкә гидейин.
«Той гүни — эртир» дийп, айдайын оңа.
Гөвнетдик кечжалы. Ишлер оңуна.

(Гидйәрлер.)

ҮЧҮНЖИ САХНА

Жульеттаның отагы.

Жульетта билен энеке гелйәр.

Жульетта
Шу көйнек — иң говсы. Йөне, энеке,
Гоймалы шу гиже сен мени еке.
Тойдан өң мазалы дүрсәйин демим.
Гөр, нәче гүнә бар калбымда мениң,
Шол гүнәлем үчин тоба эдейин.

Ханым Капулетти гелйәр.

Ханым Капулетти
Сайлашдырдыңызмы? Көмек герекми?
Жульетта
Ёк, эже жан. Эртир үчин герегни
Сайладык. Оңлармың бир зат дийәйсем —
Оңат болжак мени еке гояйсаң.
Энеке-де саңа көмек бийр, эже.
Хысырдыңыз етсе герек бу гиже.
Ханым Капулетти
Гижәң рахат болсун. Ят-да, дынжың ал.
Ягдайың билйән мен.

Ханым Капулетти билен энеке гидйәр.

Жульетта
Бор, эже. Саг бол.
Алла билсин, гөршермикәк инди биз...
Чигрек хова гуршап алды сүңңүми.

Ганым доңуп баряр. Вай, мен эйменйән!
Гел дийсем олара... Дараляр дүнйәм.
Эneке!.. Ёк, бәрде иши ёк онуң.
Оюнчысы бир болмалы бу ойнуң.
Ханы гуты?
Бирден бу дерманам йөремән дурса?
Онда эртир чыкмалы-да Парисе?
Ёк, ынха горагым. Ханжар, хөврүм бол!

(Ханжары дүшегиң үстүнде гойяр.)

Бу-да авы болса? Себәп Лоренцоң,
Ника гыйса, аян болжак бар сыры.
Өлсем велин, билинжек дәл оң мени
Ромео жан билен бирикдирени.
Өз-ә шейле... Ёк, ёк, Болмаз бейле зат!
Шу чака чен ол биз үчин керамат.
Оянайсам Ромео жан гелмәнкә?
Ана, шол айылганч! Нәдеркәм шонда?
Лемигип өлменми габрың ичинде,
Ховандарым гелип, халас эдинчә?
Бар, демикмәндирин, дирем экеним,
Шонда берин горкман сакланармыкам?
Думлы-душуң — өлүлериң шалыгы,
Түмлүк билен элхенчлигиң байлыгы.
Йүзлерче йыл овал гөмлен эждатлар
Ашагында үйшмек сүңк болар ятар.
Яп-яңы жайланан Тибальтам бардыр,
Оң жеседем эййәм чүйрәп угрангдыр.
Кәмахал, көнелең айдышна гөрә,
Өли гиже гөрден чыкярмышам-а?
Шейле ерде ненең сакланып болар?
Бирден вагтындан өң оянсам эгер,
Чүйрән жеседлериң элхенч порсусы,
Надара өлүлең айылганч сеси,
Шол сеси эшденлең хеммеси ялы,
Этмезми бада-бат мени хем дәли?
Овранян сүңклере диренип галсам,
Тибальтың кепенин сыпырып алсам,
Соңам жыррым-жыррым этсем, нәдип бор?
Эждадың инжигин гопарып, онсоң
Өз келләми мынжыратсам, нәдип бор?
Серет, серет! Анха гөрүнйәр дайым.
Мегер, Ромеоны гөзлейәр залым.

Өзем чиркин сесин эдип гыгыряр,
«Ким гарным ярмага хет этди?» диййәр.
Саклан, Тибальт! Сеӊ яныӊа барярын.
Сеӊ саглыгыӊ үчин, Ромео җаным!

(Тутыкыӊ аӊырсында дүшеге йыкыляр.)

ДӨРДҮНҖИ САХНА

Капулеттиниӊ өйүндәки улы отаг.

Ханым Капулетти билен энеке гелйәр.

Ханым Капулетти
Ачар ал-да, көпелт сүйҗи затлары.
Энеке
Гаплара бейдир хурма атмалы.

Капулетти гелйәр.

Капулетти
Болсаӊыз-лаӊ! Эййәм даӊ атып гелйәр.
Анха, бутхананыӊ җаӊы какыляр.
Ашхана бар. Зат гайгырма. Дөк барын.
Ханым Капулетти
Хелейлеӊ ишине гошулма. Гутар!
Бар, ят! Ёгсам, ене чакызаӊ тутар.
Капулетти
Гиҗелерне кән энтәпдим оваллар,
Шу гиҗе-де шоны ятлайсам болар.
Ханым Капулетти
Селпәйҗексиӊ велин гызлаӊ ызында,
Бесдир, гоҗа, оӊа ёл бермен инди.

Ханым Капулетти билен энеке гидйәр.

Капулетти
Гөр-ле муны! Габаняр-ов!

Үч-дөрт хызматкәр гелйәр. Олар одун, чиш, себет гетирйәр.

Дур ханы.

Мунyӊ нәме?

Биринжи хызматкәр

Бу — ашпезиң сораны.

Өзүмем билемок!

Капулетти

Боля, бар ханы!

Биринжи хызматкәр гидйәр.

Мундан одун болмаз! Гураны ёкмы?
Пётрдан сорап гөр, ол биленокмы?

Икинжи хызматкәр

Пётр нәмә герек? Келләмиз бар-а,
Чыг одуны, гурусыны сайгара.

Капулетти

Бах, муң есердигин! «Келләмиз бар-а».
Гойжак заңңар бар келләни хайрана.

Икинжи хызматкәр гидйәр.

Бай-бо-ов! Гүн догупдыр! Ынха хә диймән,
Парис гелер. Сазчылармы бу гелйән?
Эдил өзи.

Сахнаң ацырсындан саз эшидилйәр.

Ай, кейваны, энеке!
Дыкылан ялыдыр гулагна кече!

Энеке гелйәр.

Ояр Жульеттаны. Тиз бол. Гейиндир.
Гүймәйин Париси. Эгленме, йүвүр!
Гиев гелйә. Тиз бол диййән мен саңа!
Гиев гелйә. Дүшүнйәмиң, хәй, махав!

(Гидйәр.)

БӘШИНЖИ САХНА

Жульеттаның отагы.

Энеке гелйәр.

Энеке

Тураверин, бикәм! Бикәм, туравер!
Гүн гушлуга галды! Тур, гыз, айып бор!

Оядырам вели, гөр, гараголы,
Сес бермедик боля! Дур сен бакалы!
Ери, боля. Вагтың барка, ят, балам.
Сон-а элиң дегмез, ятҗак болсаңам.
Граф сени ятырмаз. Эйсем-де болса,
Турзайын мен муны. Тур, гыз, Җульетта!
Тур, укудан ачыл. Айып бор бейтсең —
Граф геленде, бейдип чәшерип ятсаң.
Ол-а нәме... Гайтам муңа бегенер.

(Тутыны сыряр.)

Гейненем ялы-ла? Туруп, ене-де
Ятыбердимикә? Мунық-а болмаз!
Бикәм! Бикәм!.. Бу нә болуш?.. Җан аллам!..
Етевериң!.. Бәрик!.. Өлүпдир бикәм!
Нәтдиң муны, таңрым! Ненең эдеркәм!
Өлләйин богазым! Вах, худай тутды!

Ханым Капулетти гелйәр.

Ханым Капулетти
Галмагалың нәме?
Энеке
Багтымыз ятды!
Ханым Капулетти
Нәм болупдыр?
Энеке
Ана гөрүң! Эй, таңрым!..
Ханым Капулетти
Вай, балам! Нәм болды? Вай, гара багрым!
Ачсана гөзүңи! Вай, мен гурайын!
Етиң! Көмек эдиң!

(Капулетти гелйәр.)

Капулетти
Болшуңыз гурсун!
Гиев гелди. Ери, нәм ишләп дурсуң?
Энеке
Вай, Җульеттам! Бизден араны ачды!
Ханым Капулетти
Җульеттам! Вай, ил-гүн! Чырагым өчди!
Капулетти
Нә-әме? Нәме диййдиң? Чекилиң ханы!

Буз ялы болупдыр эли-аягы.
Эй, таңрым! Бирейләм жан берипдир бу!
Вах, мен чөкен багтым! Нәтдигиң болды?
Өмрүмиң гунчасы ачылман солды!

Энеке
Вай, хазан өвди-ле!

Ханым Капулетти
Вай, балам! Ба-алам!

Капулетти
Бирехим әзрайыл, нәдәйдиң муны?
Хесрет гирдабына сокдуң-ла мени!

Лоренцо ата, Парис, сазандалар гелйәрлер.

Лоренцо ата
Гыз тайынмы? Биз бутхана гитмели.

Капулетти
Гидер вели, бәрик гайдып гелмез ол.
Оглум, сизе ника гыйылмаздан өң
Гелинлигиң пейманасы долупдыр!
Ника ерне жыназасы галыпдыр.
Несибеси экен ол гара ериң.
Ер — мениң гиевим, мирасдүшерим.
Ханы-маным, барым гара ериңки,
Менем гара ере гирерин инди.

Парис
Сабырсыз-такатсыз гарашан гүнүм
Нур чаймак ерине эчилди түмүн!

Ханым Капулетти
Лагнат сиңен, өйи көен гара гүн!
Сөндүрдиң чырагым, гапдың гарагым!
Хий, бармыка сенден бет гүн дүнйәде!
Бар умыт-мыдарым, өмрүм, бинядым,
Еке-ялңыз гызым, гөвнүмиң шадын —
Шонам гайгырмадың! Вах, залым! За-алым!

Энеке
Эй, таңрым! Не гүни салдың башыма!
Лагнатлы гүн! Авы гатдың ашыма!
Лагнатдан ясалып, лагнат пайладың!
Лагната бусулып, кейпиң чагладың!

Парис
Алдандым, яндым мен, чөкдүм мен лүйге!
Ажал! Намартладың, гурдуң бет хиле,

Дүндердиң сен багтдан долы голчамы!
Солдурдың сен ачылмадык гүнчамы!

Капулетти

Рысва болдум, тутдум өлүм пеллесин.
Бигәнелер ненең хоррам болмасын?!
Той тутжакдым. Яс тутмалы болдум мен.
Чагам дәл, жаным — бу. Инди билдим мен.
Ятыр ынха даг индерип эгнимден.
Гөмәймели жансыз гөврә дөндүм мен.

Лоренцо ата

Эжап эдиң! Юваш! Муң ялы ерде
Гөзяшдан пейда ёк. Жульетта бенде
Хак-тагала герек болупдыр. Инди
Бу бичәре хакың ыгтыярында.
Совмансоңыз мундан ажалың тирин,
Инди болмалы бу женнетиң хүйри.
«Женнет ялы гүн беревер балама»
Диййп, ялбардыңыз кадыр-мөвлама.
Ери, инди нәмә энрейәрсиңиз?
Женнет ичре дөвран сүрер гызыңыз.
Женнете баржагна бегенмесеңиз,
Кән бир говы гөрмәнсиңиз муны сиз.
Сиз ахыры муңа ченсиз багт диләң.
Ир өлйәндир ченденаша багтлылар.
Ах-вахы гоялың. Дессуры тутуп,
Гүл беден бендәни гүл билен өртүп,
Элтелиң бутхана ника лыбаслы.
Элбет ки, эжизлик ынсана ярдыр,
Йөне пәхим-пайхас барындан зордур.

Капулетти

Тоя диййп тайын эден задымыз
Яратмалы болдук инди яса биз.
Хош сазың дерегне эшдерис инди
Бутхана хоруның жаңлаң сесини.
Дүшек ашы болар той тагамлары,
Табыда безег бор той чеменлери.
Бар задымыз чепбесине чөврүлди!

Лоренцо ата

Угралың. Адамлар, инди вагт болды.
Ханым, граф, болуң ханы, тиз болуң.
Бичәрәни инди өвлүйә элтелиң.
Газабына тутаймасын хак-пена.
Артык гөзяш дөкүп, газанмаң гүнә.

Капулетти, ханым Капулетти, Парис, руханы дагы гидйәр.

Биринжи сазанда. Сазымызы габымыза салып, өйли-өйүмизе өтәйтмели-дә.

Энеке
Хава, көшек, хава, гайдыбериң сиз.
Сизсизем бу тайда етик дердимиз!

Гидйәр.

Биринжи сазанда. Дердиңизем дердиңиздир велин, рас, чагырдыңызмы, төлемел-ә борсуңыз.

Пётр гелйәр.

Пётр. Сазандалар! А-хов, сазандалар! Аяк ойнуны чалың! Мең гөвнүмден туржагыңыз чыныңыз болса, аяк ойнуны чалың.

Биринжи сазанда. О нәм үчин аяк ойнуны?

Пётр. Себәби, хесретден яңа йүрегим ярылып баря. Хайыш эдйән, аяк ойнуны чалсаңыз-лаң! Шовхунлырак бир зады. Мең пакырың бир гөвнүни ачың.

Биринжи сазанда. Аяк ойнам болмаз, бейлекем. «Саз чалмалы дәл» дийдилер.

Пётр. Чалжак дәл-дә онда?

Биринжи сазанда. Ёк.

Пётр. Чалман, бөкерсиңизем!

Биринжи сазанда. Багышлаң, о нәхили бейле?

Пётр. Нәхилиси шол. Ынха мен сизе орнуңызың ниреде дигини гөркезерин велин, шонда биләерсиңиз, зок-зокчы зибиллер!

Биринжи сазанда. Сиз өзүңиз ашхана барян ёлуңыздан азашан болаймаң?

Пётр. Ашхана барян ёлдан? Ынха мен сизиң ягырныңызда ашхана барян бир ёл ясарын велин, нәдерсиң, зогулды жыгылда өврүләйсе!

Икинжи сазанда. Йыгнаң гамаңызы! Акыллы-башлы адамлар диңе сөз урушдыряндырлар.

Пётр. Ә-хә, шей дийсеңиз-ле! Боля! Онда ахмал болман! Мен сизи яңсы билен япларын. Диңләң-де, жогап бериң:

«Дилеңде калбымы гам-гусса бары,
Янсам, баша барман арзувым-ниетим,
Диңе сазың күмүш зырңылдылары...»

Нәмүчин «күмүш»? Нәмүчин «диңе сазың күмүш зырңылдылары» боля? Ханы айт-да, Симон Гөле Кирши?

Биринжи сазанда. Себәп дийсең, күмшүң якымлы овазы боляр.

Пётр. Берекелла! Сен нәмедир өйдйәң, Гыю Гечи Гассап?

Икинжи сазанда. Нәмүчин «күмүш» диййәң дәлми? Себәби, саз чаланда, күмүш пул берйәрлер.

Пётр. Берекелла! А сен нәмедир өйдйәң, Яшка Жыкжык?

Үчүнжи сазанда. Алла кессин, билемок.

Пётр. Багышла, мен языклы. Мен сең айдымчыдыгыңы билмәндирин. Хич хайсыңыз билмедиңиз. «Диңе сазың күмүш зырңылдылары» дийилмегинин себәби, саз чалана гызыл пул береноклар.

«Диңе сазың күмүш зырңылдылары
Ем-ёк эдәер мең әхли хесретим».

Гидйәр.

Биринжи сазанда. Яңкыңкы нәм-айт, гөкден дүшен ялы!

Икинжи сазанда. Ай, гүмүне гитсинләй, Жек! Йөр, буфете баралы. Ышыкчылар гелер велин, гарбак-гурбак эдинерис.

Гидйәрлер.

БӘШИНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНЖИ САХНА

Мантуя. Көче.

Ромео гелйәр.

Ромео

Дүйшем бир говы зат. Ынансаң дүйше,
Теселли берйәр ол саңа хемише.
Дүйш гөрсем, узын гүн кейпим көк боляр,
Җана шыпа берйән гудратлы гүйчлер
Мени арша алып чыкан дек боляр.
Гелним гелйәрмишин агшам дүйшүмде,

Менем — өли. Өлем болсам хушумда.
Аля велин менден гызгын посаны,
Дирелйән-де, болян дүнйәң солтаны.
Дүйшүңде-де шейдип, хемаят берсе,
Ышк диййлйән, догруданам, бар эйсе!

Өкжеси жыңңырдаян адыкли Балтазар гелйәр.

Хә-ә, Балтазар! Веронадан нә хабар?
Лоренцодан маңа нәме хабар бар?
Өйңүз, бизиңкилер сағ-саламатмы?
Айдып отур. Ничик Жульеттаң халы?
Шол саламат болса, дүздүр галаны.

Балтазар

Бар геп шонда. Онуң гайгысын этмәң.
Дүнйәң азабындан дынды Жульетта.
Рована болды ол женнете сары.
Жайлананны гөрүп, эндим мен бәри,
Бу ягдайы сизе хабар бермәге.
Бейле хабар үчин язгармаң мени,
Болан иши айтман дуруп билмерин.

Ромео

Нә-әме диййдиң?.. Нәтдиң муны, эй, таңрым!..
Ет өе! Алып гел кагыздыр сыя!
Ат тапалы. Тиз бол, хәзир уграяс.

Балтазар

Гиңрәк болуң, агам. Сизиң гөзүңиз,
Реңк-пет галмадык солгун йүзүңиз
Оңуллыгың нышаны дәл.

Ромео

Гойсана.
Ханы яңкы юмшум билен болсана.
Диймек, Лоренцодан хат ёк-да маңа?

Балтазар

Ёк, агам.

Ромео

Айбы ёк. Инди эгленмән,
Ат тапып гой. Менем деррев,жик барян.

Балтазар гидйәр.

Барарын янына шу гүн Жульеттам.
Ойлансам, тәрини тапарын хөкман.
Бетбагтлыгың мүң бир ёлы болярдыр!
Ох! Ядыма дүшди. Мелхемчи бардыр.

Өем шу голайда. Гөрдүм якында.
Эңки гиден, сал-сал шылхалы гоҗа
От барыны сайлап отырды шонда.
Мазамлап пышдылдыр крокодил гәбин,
Мелхем ясамагың алыпдыр табын.
Дүканында нәме дийсең тапыляр,
Күйзе дөвүклери, отдур тохум бар,
Ичи бош гутулар, үзүк йүплер бар,
Гурадылан, чыг чекдирлен чөплер бар.
Сатып шейле зир-зибилиң өнүмин,
Бичәре мелхемчи айлаяр гүнүн.
Шонда мең келләме гелди бир хыял:
Зәхер зерурлыгы чыкса, беевбар,
Башын алсалар-да зәхер сатяның,
Мантуяң кануның бозмага тайын
Шу бетбагт тапар-ов дийдим ичимден.
Ялңыш болаймаз-ла эден шол ченим.
Эй, гоҗа, гайгырма хәзир көмегиң.
Шу өйдйән яшаян күлбеси онуң.
Бу гүн — байрам. Гулп уруپдыр дүкана.
Мелхемчи! Мелхемчи-и!

Мелхемчи гелйәр.

Мелхемчи

Айдыбер, нәме?

Ромео

Бәрик гел. Билйән мен, сен бир пукара.
Ынха элли дукат. Зәхер бер маңа.
Өзем бар-а, маңа берҗек мелхемиң
Дем алым салымда согурсын демим.
«Вах!» диймәге етишмәйин, дынайын.
Паныдан бакыя барып сүйнейин.
Бирҗе гөрги гөрмедик дей өмрүмде,
Дынч алайын бакыетиң төрүнде.

Мелхемчи

Болар велин, Мантуяда, гардашым,
Зәхер сатянларың алялар башын.

Ромео

Ери, шу болшуңа нәмә горкярсың?
Ачлыкдан хепбиге дөнүпдир гарның.
Аңрык гиден гөзүң ахмырдан долы.
Букүпдир мәтәчлик сени яй ялы.
Бу дүнйә йүзүңе бакмандыр гүлүп,

Нәтжек онсоң кануилара гул болуп?
Бир жиннеклик хайры ёк ол кануның.
Нәдйәң? Белки, чатар гайратың сениң?
Ал бу пулы, дүзүв болсун докузың.

Мелхемчи

Мен дәл, мәтәчлигим мушдагы пулуң.

Ромео

Менем мәтәчлигңе берйәрин муны.

Мелхемчи

Ычха дерман. Сува гарансоң муны,
Йигрими адамлык гүйжүң болса-да,
Екеже ювдумы серрелдер сени.

Ромео

Ычха алтын — зәхерлеңңем зоры бу,
Бар беланың, этмишлериң көрүги.
Бу дерманың муң янында нәмедир?!
Сен дәл-де, мен саңа берйәрин зәхер.
Бар-да, овкат алын. Ий-ич, бир гөнен.
Халасгәр дерманым, хөвүр эдип сени,
Жульеттаң янына уграйын гөни.

Гидйәрлер.

ИКИНЖИ САХНА

Лоренцо атаның хужреси.

Жованни ата гелйәр.

Жованни ата

Аллам, сенден медет! Салавмалейким!

Лоренцо ата гелйәр.

Лоренцо ата

Бу сенми, Жованни! Гелдиңми эййәм?
Хабар бер, Ромео нәме гүр берди?
Мантуядан нама гөндермедими?

Жованни ата

Елдаш алайжакдым ёла чыкамда,
Ол — хо сыркавлара середйән бенде.
Барамда өйүне, бирден сакчылар
Гапыны дашындан мәкәм япдылар.
Бизи мерги деген хассадыр өйдүп,

Бутнатмадыларам. Онсоң мен шейдип,
Битирип билмедим юмшуңы сениң.

Лоренцо ата

Башга бирин ёллаймалы экениң.

Жованни ата

Онам башармадым. Кеселиң ховпы
Жуда гүйчли болды — дүшен бир товкы.
Ынха хатың. Алып гелдим ызына.

Лоренцо ата

Оңармансың! Оңармансың өзүн-ә.
Иңңән мөхүм хабар барды бу хатда.
Говушмадык болса, эрбет, элбетде.
Инди, нәме агтарыс-да башга ёл,
Жованни сен бир демир чиш тап-да гел.

Жованни ата

Боля.

(Гидйәр.)

Лоренцо ата

Гөрйән велин, хәзир өвлүйә
Өзүм барып гөрәймесем, болмыя...
Хә диймән оянар Жульетта. Онсоң
Эрбет болар Ромеосын гөрмесе.
Мен Ромеа хат ёллайын ямашган.
О гелйәнчә, гөрден чыкан гөзели
Саклайын хүжрәмде, билинмез ялы.

(Гидйәр.)

ҮЧҮНЖИ САХНА

Гонамчылык. Капулеттилериң небересиниң күммеди.

Эли гүлли, ышыклы Парис билен гарындашы гелйәр.

Парис

Ышыгы бәрик бер... Ек, сөндүр оны.
Хич кишн бу ерде гөрмесин мени.
Индем бар-да, ханха, хо ерде гизлен,
Гулагың ере тут. Үнс билен диңле.
Ериң асты бош боландыр өвлүйәде,
Билдирер аягың бассаң, шо бада.

Шыгырды эшдэйсең, сыгырып дуйдур.
Гүли бэрик бер-де, айданым битир.

Парисиң гарындашы (*кесэ*).
Думлы-душум мазар. Горкянам вели,
Алач ёк-да. Айдыланны этмели.

(Гидйэр.)

Парис
Гүле бүрен гүллэн бир дарагт дейин.
Гүл билен мермердир душекчэң сениң.
Голум герип, багрым берип, гүлзарым,
Гөзяш билен эзейин мен мазарың.
Эртир гелип, ене бир гужак гүли
Сең үстүңе сечелэрин, айсулув.

Парисиң гарындашы сыгыряр.

Огланжык сыгыряр. Гелйэр-ов бири.
Өзем ышык тутуп гелйэр ол бэри.
Кимкэ бозжак боляң мең зыяратым?
Гизленсем, аңарын гелйэниң нетин.

(Гизленйэр.)

Эли ышыклы, керкили Ромео билен Балтазар гелйэр.

Ромео
Керкини бэрик бер. Индем шу хаты
Элтерсиң какама даң атан вагты.
Ышыгам бэрик бер. Өзүңем, бар-да,
Гараш маңа шу голайда бир ерде.
Мең этжек ишиме гошулжак болма.
Хэзир шу мазары ачып, бир селлем
Сынлажак гелнимиң нурана йүзүн,
Алжак бармагындан алтын йүзүгим.
Шол йүзүк шу махал дервайыс герек.
Боля. Гечирмэли вагты бидерек.
Ызыңа гаранман, гит инди мундан.
Гарандыгың, какмач ясарын сенден.
Билип гой, хер тикэң гулак ялы бор.
Шу түмлүк дей айылганч мен, Балтазар.
Азар берме. Азар берсең мыртар бор.
Ач гаплаңа дөнүпдирин мен хэзир.

Балтазар
Боля, агам. Азар бермен. Гидйэрин.

Ромео
Шейт, дост. Мунам саңа совгат эдйәрин.
Артыкмач йигит сен. Саг болсун жаның.

Балтазар (*кесә*).
Хер ничигем болса, узак гитмәйин.
Геп-гүррүңи, болшы дүзүв дәл мунуң.

(Гидйәр.)

Ромео
Залым ажал! Хей, болмазмы ынсабың?
Солдурдың сен новча гүлүн ынсаның!
Ач агзыңы! Доймаз-долмаз гарныңа
Ене бир лукма бар. Лак-лук ат, ине.

(Мазары ачяр).

Парис
Монтекки бу. Гайынламмың гандары,
Жульеттаны солдуранам аз ялы,
Гөр-ә, ене бәрик гелип, ит оглы,
Мерхумлаң жеседин харламак пыглы.

(Өңе чыкяр.)

Дур, Монтекки! Чек элиңи гудратдан.
Мерхумданам ар алжакмы? Сен итден
Өзүм ар аларын. Дүш өңе, мелгун!
Сен туссаг. Хәзирем өлерсиң, билгин.

Ромео
Оның догры. Шейтсем — ишим битдиги.
Йөне, вагтың барка, мундан гит, жиги.
Гөрйәмиң шуралы?! Ойлан гөрдәним,
Мен дәли-телбәниң гыздырма ганын.
Етмедик ажала эл булап дурма,
Гөржегиң өңүнде, вагтың йитирме.
Өз-өзүмден өч алмага гелдим мен.
Саңа говлук билен айдылып дурка,
Гит мундан! Гит, достум, абрайың барка.

Парис
Такал окап дурма! Гайратлы болсаң,
Гел бәри, ынха мен гидерип билсең!

Ромео
Шей дийсене! Бейле болса, гел бәри!

Урушярлар.

Парисиң гарындашы
Гырлышярлар! Етевериң, адамлар!

(*Гидйәр.*)

Парис

Вах, өлйән!

(Йыкыляр.)

Эй, залым, дашдан болмасаң,
Мени Жульеттаның янына сал сен.

(Өлйәр.)

Ромео

Салайын. Егса-да, кимкә бу бенде?
Меркуционың гардашы Парис нересе!..
Хәли, ики болуп гелйәкәк, ёлда
Балтазар бир зад-а айдыпды, валла...
«Чыкмалыды граф Парисе Жульеттаң»
Шоңа меңзеш бир зат дийипди өйдйән?
Ек-ла. Бейле дәлдир. Дүйшүмдир, белки?
Белки, мени бейле хыяла үндән
Яңкы эден хайышыдыр бу бендәң?
Шумлук китабында адымыз дес-дең.
Мертебели гөрде аркайын ят сен.
Гөрде? Ек, гөр дәлдир, көшки-эйвандыр.
Оңа шугла салян Жульетта жандыр.
Шол көшки-эйваның эгсилмез нуры.
Ят, мерхумың ере дүйнән мерхумы!

(Париси губура саляр.)

Кә адамлар өлмезиниң өң яны
Кейпи көк болямыш. Бейле ахвалы
Денейәрлер шапагына агшамың.
Шо дийлен чыимыка? Гөрейин ханы.
Ышгымың гөзбашы! Әзизим! Сениң
Сорсамам асал дей леззетли лебиң,
Гөркана өмрүңи горап билмедим.
Шонда-да сен еңдиң. Сен еңилмедиң.
Гөрүп ал яңагың, әлван додагың,
Алжырап дур ажал, галдырман тугун.
Ал кепенли Тибальт, бәрдемиң сенем?
Серет Тибальт! Беген, гөр-де бир гөнен!
Сең ганыңа галан бу ганлы эллер
Хәзир кемент болуп, бойнумдан илер.
Өт гүнәми! Нечүн сени, Жульеттам,
Бейле непис яратдыка хак-мөвлам?
Эзрайыл, аслында, алман жаныңы,
Ашна тутунандыр, белкәм, ол сени?
Бетгүман мен шоңа, дийсең бетгүман.
Сыпып билмән шол күйүмден хич заман.

Сениң юмшуң эдйән мөр-мөжеклериң
Арасына барып, гүн гөржекдирин.
Дынч аларын шол меканда бакыет,
Дүшер герденимден сүтемли хесрет.
Чешмим! Мәхриң гансын! Сынла, яр, ине!
Дессим! Мәхриң гансын! Долан бойнуна!
Ажал билен мүдимилик шертим бар.
Жаңымың габсасы — додагым! Дерхал
Сансыз поса билен мөхүр бас шоңа.
Башлабер, эзрайыл, инди ишиңе!
Бесдир чагшан гәмиң иши гөрүлсин,
Кенардакы гая батлы урулсын.
Ышгым үчин ичйән!

(Зәхер ичйәр.)

Мелхемчи! Кәриң
Гудрат экен! Поса алып өлйәрин.

(Өлйәр.)

Гонамчылыгың о тарапындан эли чыралы, демир чишли Лоренцо ата гелйәр.

Лоренцо ата
Кувват бер, бирибар! Бирден башашак
Гайдаймасам ягшы... Ким борсуң, көшек?
Балтазар
Мен сизи танярын. Чекинмәң, атам.
Лоренцо ата
Таңрым, сенден медет! Айт, көшегим,
О бидерек янып дуран ышыгың
Эеси ким? Өз-ә оң дуран ери
Капуллеттилериң күммеди борлы.
Балтазар
Атам! Күмметдәки — мең баярым о.
Сизиңем достуңыз.
Лоренцо ата
Ким ол?
Балтазар
Ромео.
Лоренцо ата
Хачан гелди?
Балтазар
Ярым сагат мундан өң.

Лоренцо ата

Йер, онда, баралы бизем күммеде.

Балтазар

Бимаза этмәйин, говсы, мен оны.
«Гит мундан, мең билен ишиң болмасын,
Ёгса өлдирин!» дийп, ковды яп-яңы.

Лоренцо ата

Онда гитме. Ханы өзүм гөрейин.
Бир бела-бетер-ә сызя йүрегим.

Балтазар

Бәрдекәм, җетлешип ол бири билен,
Губурың башында гарпышды велин,
Өлдүрәйди өйдйән шоны.

Лоренцо ата

Ромео!

(Губурың янына баряр.)

Бе-е, бу ган ялы-ла. Эй, тоба! Тоба!
Бир болмасы иш-ә болупдыр бәрде.
Җимкикә бу гана боялан ханҗар?
Ромео! Нирде сен, Ромео, нирде?

(Күммеде гирйәр.)

Ромео! Солупдыр! Бу кимкә? Парис?
Өзем гара ган-ла. Тоба! Нәдерис?
Гызам-а ояня.

Жульетта ояняр.

Жульетта

Эй, дана киши,
Ханы мениң хөврүм, гөвнүмиң хошы?
Ол бәрде болмалы, такык билйәрин.
Ниреде Ромеом?

Сахнаң ацырсындан галмагал эшидилйәр.

Лоренцо ата

Бири гелйәми?
Тиз бол, гызым, тиз бол! Гидели мундан —
Бар бела-бетериң хөвүртгесинден.
Бейдип дурсак, әхли ишлер булашар,
Эрбетликлер эрбетлиге улашар.
Ынха җансыз ятыр сениң эзизиң,
Бу ятанам Парис. Гидели, гызым.
Бутхана элтейин, болубер шонда,

Хәзир зат сорама. Дурмалы мунда.
Гаравуллар гелйәр. Тиз бол, Җульеттам!

Җульетта

Мен гитҗек дәл. Өзүң гидибер, атам.

Лоренцо ата гидйәр.

Элинд-э бир зат бар. Нәмекә? Гүты.
Зәхер ичипдир-дә? Вах, худай тутан!
Ичипдир барҗасын, маңа гоймандыр!
Белкәм, додагында ёкы галандыр?
Хәзир додагындан огшап гөрейин,
Сениң җан бершиң дей җаным берейин.

(Ромеоны огшаяр.)

Йылысам гитмәндир!

Биринҗи гаравул

Ниреде шо ер?
Хаңы гөркез, шепе.

Җульетта

Бәрик гелйәлер.
Эдейин беллисин. Ынха ханҗар бар.

(Ромеоның ханҗарыны аляр.)

Гир тыныңа.

(Ханҗары кукрегинден уряр.)

Болды. Инди ынҗалян.

(Ромеоның җеседине йыкылып, җан берйәр.)

Парисиң гарындашы билен гаравгл гелйәр.

Парисиң гарындашы

Ханха, хо ышыгын гөрүнйән ери.

Биринҗи гаравул

Мунда ган бар. Барлаң шу төверeги.
Гетириң сыпдырман кими гөрсеңиз.
Эйхо-о! Өли ятыр ине граф Парис.
Боялыпдыр гана Җульетта пахыр,
Муны дүйн дәл өңңүн җайлапдык ахыр.
Чагырың князы, Капулеттини.
Тапың Монтеккини. Габаң күммеди.
Сораг-идег этсек, бу шум ахвалың
Магадына етип билҗегмиз мәлим.

Гаравуллар Балтазары алып гелйәрлер.

Икинҗи гаравул

Тапдык Ромеоның хызматкәрини.

7*

Биринжи гаравул
Энтек князь гелсин. Гойбермәң оны.

Гапдалы гаравуллы Лоренцо ата гелйәр.

Үчүнжи гаравул
Ынха бу — руханы. Зар-зар аглаяр.
Янында-да пили, демир чиши бар.
Өвлүйәден чыкманка, сакладык муны.
Биринжи гаравул
Бир эммасы бардыр. Гарашсын ханы.

Якын адамлары билен князь гелйәр.

Князь
Нични бела гопды? Гижәң ярымы
Бимаза эдйәңиз адам барыны.

Капулетти, ханым Капулетти, бейлекилер гелйәрлер.

Капулетти
Нәме болды? Даш-төверек гыкда-бак.
Ханым Капулетти
Көчелерде адам бары сом-саяк.
«Ромео», «Жульетта», «Парис» диййәлер,
Думлы-душуң гопгун. Дүшер ялы дәл.
Князь
Нәме болды?
Биринжи гаравул
Бу ятан-а Ромео,
Бу-да Парис. Мерхеметли князым,
А бу ятан болса өңңүн жайланан
Жульеттамыз. Өлдүрлипдир гайтадан.
Князь
Тапың гүнәкәрин бу залымлыгың.
Биринжи гаравул
Ромеоның хызматкәри, руханы
Икисин тутдук биз. Гураллы яны.
Габры ачан шулар.
Капулетти
Тоба! Кейваны,
Дөкүлипдир гызымызың ал ганы!
Серет бу ханжара. Оң гыны, анха,
Ромеоң бойнунда. Ханжары болса
Сомалып дур гызымызың бөврүнде.

Ханым Капулетти

Вай, таңрым! Башыма кыямат инди!
Берен аманадың ал-да, дын инди!

Монтекки билен бейлекилер гелйәрлер.

Князь

Ирләнем болсаң сен бу гүн, Монтекки,
Етишмедиң. Оглуң этжегин этди.

Монтекки

Гөрмәнсоң оглуны, агралып дерди,
Аялым гөргүли шу гүн жан берди.
Енем ничик хесрет гарашяр маңа?

Князь

Ынха, гөр!

Монтекки

Вах, гезек бермән атаңа,
Дүнйәң азабындан дындыңмы, оглум!

Князь

Ханы, тох этмәң-де, үмсүмрәк болуң!
Маңа халыс иш болдуңыз, валла, сиз.
Инди сәхел салым сабыр кылсаңыз,
Аныгна етейин мен бу хесретиң.
Ана онсоң нәм этсеңиз, шоны эдиң.
Бес эдиң гөзяшы, ахы-пыганы.
Шүбхели адамлар диййәниңиз ханы?

Лоренцо ата

Бир гөрсең-ә, мен иң агыр гүнәли,
Бир гөрсеңем, хич языгым ёк ялы.
Бир гөврели, ики хили адам мен.
Айыпланянам мен, айыплаянам,
Жеза чекмелем мен, акланмалам мен.

Князь

Билйән затлаң барын айдып бер бизе.

Лоренцо ата

Диңләң онда, ики агыз сөз — дийжегим,
Узын-узын кысса етжек дәл гүйжүм.
Ромео — Жульеттаң адамсы, билиң,
Ромеоң гелниди Жульетта гелин.
Огрын ника гыян гүнүм булара,
Тибальт өлдүрилди велин, Ромео
Веронадан чыкып гитмели болды.
Шолам Жульеттаны кын гүне салды.

Хемаят болсун дийп, гөргүли гыза,
Бермекчи болдуңыз оны Парисе.
Гыз делалат гөзләп гелди яныма:
«Дындармасаң тәзе никадан мени,
Қаст эдерин — дийди — өзүм жаныма».
Чугдамлап бир ере билйәнимиң барын,
Бердим мен Жульетта укы дерманын.
Өлен ялы ука гитди бу бенде,
Менем хат гөндердим Ромео шонда.
Хатда «Сен шу гиже гелип гит» дийдим.
«Ичилен дерманың гүйжи гачанда,
Гелниңи бу тайдан алып гит» дийдим.
Арман, мең чапарым Жованни ата
Говшуруп билмәндир агзалан хаты.
Онсоң туржак вагтын пейләп бендәнин,
Өзүм муң ызындан гелмели болдум.
Ромеа душянчак, мен Жульеттаны,
Бутханаң ичинде саклаймакчыдым.
Оянмалы вагты голайлашанда,
Бәрик гелдим велин, габрың башында
Сүйнүп ятыр Парис билен Ромео,
Икиси хем демсиз-дүйтсүз бош гөвре.
Онсоң гыз оянды. Менем билшимден
Хөре-көше эдип, әкитжек болдум.
Такдырыңдыр дийдим, тәвелла кылдым,
Бирден гопгун турды. Гыра совулдым.
Яным билен гитмәнсоң, бу гөргүли
Өз-өзүне яраг чекен боларлы.
Ынха шулар «ики агыз сөз» диеним.
Энеке билйәндир ника гыяным.
Индем, нәме, айдан затларым үчин
Языгым бар болса, дава этмәйин.
Бериберин жезаңызы, мен тайын.

Князь

Болан дәлдир сенден дилгир еримиз.
Берелиң гезеги хызматкәре биз.

Балтазар

Жульеттаның өленини айдамсоң,
Ромео икимиз атланып онсоң,
Мантуядан бәрик гелдик гөс-гөни.
«Қакамың өзүне говшур сен шуны»
Дийип бир хат берди. Өзем «гит!» дийди.
«Азар берме! Айдыланны эт» дийди.

Князь

Нирде шо хат? Окап гөрели оны.
Гаравул чагыран йигдекче ханы?
Ханы сен айт, Парис нәмүчин гелди?

Париснің гарындашы

Гелниң губурына гүл гойжак болды.
«Шу голайда бол» диййп, буюрды маңа.
Бирден душуп ышыклы бир адама,
Парис ярагыны алды дессине,
Менем эңдим гаравулың үстүне.

Князь

Бу хат тассыклаяр руханың сөзүн,
Эшденсоң гелниниң хеләк боланын,
Бир гарыбың дүканындан Ромео
Зәхер алып гелипдир-де, шу ере,
Жульеттаң алнында ичипдир оны.
Давакешлер, женжелчилер, сиз ханы?
Ханы Капулетти? Ханы Монтекки?
Сапак болсун сизе! Гөр, таңрың эмрин,
Ышгың зарбы биле сизи мат этди!
Сизден яңа ил-гүн сансыз дерт чекди.
Менем жыда дүшдүм гоша герчекден.

Капулетти

Монтекки, гөршели. Чөзүлсин дүвүн.
Шейдип, Жульеттамың чекен жебриниң
Өдәйин өвезин.

Монтекки

Кем галман сенден.
Ядыгәрлик гурдурарын алтындан.
Диярмыз Веронаң дик болса башы,
Вепадар Жульеттаң нурана кешби
Дурар хайран эдип якыны-дашы.

Капулетти

Янында бина бор, кем-кем бейгелип
Ыграрлы Ромеоң тылла хейкели.

Князь

Ярашык пурсаты, арман, гич гелди
Гүн йүзүне гара булут бүрелди.
Үйшүп, дегширелің йитгилермизи,
Гараларыс я-да акларыс сизи.
Йөне кысса болмаз шейле гуссалы,
Ромеоң, Жульеттаң кыссасы ялы...

(Гидйәрлер.)